

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Simona Hrnčířová

**Náhrada nemajetkové újmy způsobené spácháním
přestupku v porovnání s náhradou nemajetkové újmy
v trestním řízení**

Diplomová práce

Olomouc 2024

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „*Náhrada nemajetkové újmy způsobené spácháním přestupku v porovnání s náhradou nemajetkové újmy v trestním řízení*“ vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje. Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 109 453 znaků včetně mezer.“

V Olomouci dne 24. 4. 2024

Simona Hrnčířová

Poděkování

Ráda bych poděkovala mé vedoucí práce JUDr. Lucie Madleňákové, Ph.D. za pomoc při vymezení tématu práce, za společné konzultace a poskytnutí odborných rad a zpětné vazby v průběhu psaní práce. Poděkování patří také především mé rodině a těm nejbližším, kteří mě podporovali po celou dobu studia.

Seznam použitých zkratk

Metodika NS	Metodika Nejvyššího soudu ze dne 12. března 2014 k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 občanského zákoníku), sp. zn. Cpjn 14/2014, publikováno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod R 63/2014 civ.
MKF	Mezinárodní kvalifikace funkčních schopností, disability a zdraví
OSŘ	Zákon č. 99/1963Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
OZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
Správní řád	Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů
TŘ	Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
Zákon o soudech a soudcích	Zákon č. 6/2002 Sb. o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů
ZoNPř	Zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích, ve znění pozdějších předpisů
ZoOdpPřŘ	Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů
ZoPř	Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů

Obsah

1	Základní srovnání přestupkového a trestního řízení	9
1.1	Přestupkové řízení a jeho účel	9
1.2	Trestní řízení a jeho účel.....	10
1.3	Adhezní řízení.....	10
1.4	Společné instituty	12
1.5	Hlavní odlišnosti.....	14
2	Vývoj postavení poškozeného	16
2.1	Právní úprava poškozeného v přestupkovém řízení	16
2.2	Právní úprava poškozeného podle trestního řádu	20
2.3	Procesní postavení poškozeného	21
3	Uplatnění nároku na náhradu nemajetkové újmy v porovnání s nárokem na vydání bezdůvodného obohacení.....	24
3.1	Nemajetková újma a její náhrada	24
3.1.1	Přístup k náhradě nemajetkové újmy v přestupkovém řízení.....	25
3.1.2	Přístup k náhradě nemajetkové újmy v trestním řízení	27
3.2	Bezodůvodné obohacení a nárok na jeho vydání	27
3.2.1	Přístup k nároku na vydání bezdůvodného obohacení	29
3.3	Rozdíly v povaze jednotlivých nároků	29
3.4	Uplatnění nároků v přestupkovém řízení.....	30
3.5	Uplatnění nároku v trestním řízení	31
4	Způsob náhrady nemajetkové újmy a určení její výše pomocí Metodiky NS.....	33
4.1	Způsob náhrady nemajetkové újmy.....	33
4.2	Určení výše náhrady nemajetkové újmy pomocí Metodiky Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví	35
4.2.1	Současné použití Metodiky Nejvyššího soudu v rámci trestního řízení.....	35
4.2.2	Možnost použití Metodiky Nejvyššího soudu v přestupkovém řízení	37
5	Rozhodnutí o uplatněném nároku na náhradu nemajetkové újmy	38

5.1	Způsob rozhodnutí o uplatněném nároku	38
5.2	Povaha a kompetence správního orgánu v porovnání s trestním soudem	39
5.2.1	Povaha a kompetence správního orgánu v přestupkovém řízení	39
5.2.2	Povaha a kompetence soudu v trestním řízení	41
5.2.3	Vzájemné porovnání správního orgánu a soudu	43
6	Závěrečné úvahy nad možnostmi právní úpravy náhrady nemajetkové újmy v přestupkovém řízení	45
6.1	Proč je vhodné zahrnout náhradu nemajetkové újmy do přestupkového řízení	45
6.2	Argumenty proti právnímu zakotvení náhrady nemajetkové újmy	46
6.3	Návrhy de lege ferenda	46

Úvod

Náhrada nemajetkové újmy se objevuje ve většině řízení, a to nejen v občanskoprávních, ale také jak v trestních, tak v přestupkových. Její úprava ovšem není zcela jednoznačná, a to zejména v zákoně č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich¹. Absence dostatečné právní úpravy s sebou přináší spoustu otázek a většina z nich není dosud řešena ani v rámci judikaturní činnosti soudů. Otázka náhrady nemajetkové újmy proto v nejednom případě představuje zkomplikování zejména veřejnoprávních řízení. Určení výše peněžité náhrady s ohledem na příčiny vzniku vyžaduje mnohdy komplexní posouzení konkrétních skutkových okolností. K vyhodnocení mnoha případů je potřeba odborného posouzení či dokonce přibrání specializovaného znalce k vypracování znaleckého posudku. Nicméně ani znalecký posudek, i přes jeho kvalitní zpracování kvalifikovaným odborníkem, nezaručuje, že nemajetková újma bude vyčíslena naprosto správně a budou do ní zahrnuty všechny důležité proměnné konkrétního posuzovaného případu, a to zejména z důvodu nejednotného přístupu ke způsobům určování nemajetkové újmy.

Vhodnost volby tématu spatřuji zejména v tom, že jde o velmi diskutovanou, problematickou a odbornou literaturou dosud příliš neřešenou oblast, zejména z toho důvodu, že osoba, které byla přestupkem způsobena nemajetková újma, byla v zákoně zařazena mezi účastníky přestupkového řízení jen velmi krátce. Na možnost náhrady nemajetkové újmy v přestupkovém řízení v odborné veřejnosti existují rovněž rozdílné názory a většinou je problematika zpracována pouze v odborných článcích, které nezohledňují všechny aspekty potřebné k jejímu určení, a tudíž neposkytují její komplexní zpracování. V práci budu porovnávat odlišnosti přestupkového a trestního řízení a možnosti náhrady nemajetkové újmy v obou z nich. Dále nastíním jednotlivé názory k náhradě nemajetkové újmy v přestupkovém řízení a vložím je do celkového kontextu, včetně jejich výhod i nevýhod.

Náhrada nemajetkové újmy je v dosavadní literatuře zpracována komplexně pouze v kontextu náhrady nemajetkové újmy v občanskoprávním řízení, případně v trestním řízení. Ve vztahu k přestupkovému řízení je vždy jen zdůrazněno, že náhradu nemajetkové újmy není možné uplatnit, případně autor uvádí svůj názor k současné právní úpravě.

Ke zpracování diplomové práce jsem používala především odbornou literaturu a judikaturu. Hlavním a současně nejnovějším zdrojem věnujícím se přestupkovému řízení komplexně je monografie *Přestupkové právo*.² Autorkou této publikace je docentka Prášková, která se

¹ Dále bude pro tento zákon používána zkratka ZoOdpPřŘ.

² PRÁŠKOVÁ, Helena. *Přestupkové právo*. 2. vydání. Praha: Leges, 2022. 574 s.

dlouhodobě věnuje správnímu právu, zejména pak přestupkovému právu, a to nejen ve svých monografiích, ale také v odborných člancích reagujících na aktuální problémy.³ Odborné články týkající se přestupkového práva zpracovává také doc. Mates.⁴ Dále jsem vycházela zejména z komentářů k trestnímu řádu⁵ a k ZoOdpPřŘ.⁶

V diplomové práci jsem použila metodu komparace, srovnávala jsem právní úpravu přestupkového a trestního řízení ve vztahu k náhradě nemajetkové újmy na základě jejich podobností i odlišností.

K dosažení cílů diplomové práce jsem si vytyčila tuto hypotézu: *z jakých důvodů zákon nezahrnuje mezi poškozené osoby, kterým byla způsobena spáchání přestupku nemajetková újma.*

K uskutečnění cílů diplomové práce jsem si stanovila následující výzkumné otázky:

- 1) *Proč byla osoba poškozeného, které byla spácháním přestupku způsobena nemajetková újma vyřazena z okruhu účastníků přestupkového řízení novelou ZoPř, který byl s účinností od 1. 7. 2017 nahrazen ZoOdpPřŘ a místo ní byla mezi účastníky přestupkového řízení zařazena osoba, na jejíž úkor se pachatel přestupku bezdůvodně obohatil?*
- 2) *Jak se liší náročnost zjištění a objasnění existence nemajetkové újmy oproti bezdůvodného obohacení v přestupkovém řízení?*
- 3) *Za jakých podmínek by mohly správní orgány při stanovování náhrady nemajetkové újmy vycházet z Metodiky NS k určování nemajetkové újmy na zdraví?*
- 4) *Za jakých podmínek by mohly správní orgány rozhodovat alespoň částečně o nároku na náhradu nemajetkové újmy?*
- 5) *Jakým způsobem by bylo vhodné změnit právní úpravu náhrady nemajetkové újmy v přestupkovém řízení?*

³ PRÁŠKOVÁ, Helena. Beneficium cohaesionis v řízení o přestupcích. *Správní právo* [online], 2018, č. 7, s. 401-413 [cit. 9. února 2024]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/sp-7-18-praskova-pdf.aspx>; PRÁŠKOVÁ, Helena. Postavení osoby, které byla přestupkem způsobena nemajetková újma. *Správní právo* [online], 2016, č. 4., s. 227-240 [cit. 8. listopadu 2022]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/postaveni-osoby-ktere-by-la-prestupkem-zpusobena-nemajetkova-ujma.aspx>; PRÁŠKOVÁ, Helena. Princip ne bis in idem v řízení o správních deliktech. *Trestněprávní revue* [online databáze], 2012 č. 3, s. 53-61 [cit. 7. března 2024]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

⁴ MATES, Pavel, Dokazování v řízení o přestupcích. *Trestněprávní revue* [online databáze], 2020, č. 3, s. 135 [cit. 5. února 2024]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.; MATES, Pavel. K některým procesním ustanovením zákona o odpovědnosti za přestupky. *Právní rozhledy* [online databáze], 2017, č. 3, s. 77 [cit. 20. října 2022]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.; MATES, Pavel. Nad procesní úpravou správního trestání. *Trestněprávní revue* [online databáze], 2019, č. 10, s. 207 [cit. 7. března 2024]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

⁵ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 4700 s.

⁶ JEMELKA, Luboš, VETEŠNÍK, Pavel. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, Zákon o některých přestupcích. Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2020. 1050 s.

Diplomová práce je rozdělena do šesti kapitol. První kapitola se věnuje základnímu srovnání přestupkového a trestního řízení. Druhá kapitola zpracovává vývoj jednotlivých přístupů k náhradě nemajetkové újmy, a to jak v čase, zejména v rámci přestupkového řízení podle právní úpravy před novelou provedenou ZoOdpPřŘ, tak také v komparaci přestupkového řízení s trestním řízením. Třetí kapitola se zabývá jednotlivými možnostmi uplatnění nároku na náhradu nemajetkové újmy. Čtvrtá kapitola popisuje způsob určování výše peněžité náhrady za nemajetkovou újmu na zdraví prostřednictvím Metodiky NS. Pátá kapitola se věnuje způsobu rozhodování o nároku uplatněném v přestupkovém řízení, a také kompetenci správního orgánu a soudu k rozhodování o jednotlivých nárocích. Poslední šestá kapitola nastiňuje možnosti *de lege ferenda* právní úpravy náhrady nemajetkové újmy v přestupkovém řízení a navrhuje možnosti legislativních změn, které by mohly přispět k jednotnějším názorům a pojmání nahrazování nemajetkové újmy poškozeným osobám v rámci přestupkového řízení. Závěrem obsahuje diplomová práce sumarizaci zjištěných poznatků a představuje další problematické otázky, se kterými se bude právní prostředí v budoucnu potýkat, a které bude tedy potřeba více prozkoumat.

1 Základní srovnání přestupkového a trestního řízení

1.1 Přestupkové řízení a jeho účel

Přestupkové řízení spadá do odvětví správního práva procesního a je jedním ze zvláštních druhů správního řízení. Hlavním pramenem přestupkového řízení je ZoOdpPřŘ, zejména jeho třetí část, jedná se ovšem o zvláštní zákon upravující odchylky od obecné úpravy správního řízení obsažené ve správním řádu. Správní řád je vůči ZoOdpPřŘ ve vztahu subsidiarity a uplatní se pouze pokud zvláštní zákon neobsahuje speciální úpravu, což plyne už z § 1 odst. 2 správního řádu. ZoOdpPřŘ tedy upravuje některé instituty odlišně od správního řádu, ale zároveň ho doplňuje o další ustanovení, která v něm obsažena nejsou, jako je například náhrada škody a vydání bezdůvodného obohacení.⁷

Hlavním účelem ZoOdpPřŘ je „ochránit zájmy chráněné zákonem před pachateli přestupků, zabránit pachateli přestupku v dalším páchání protiprávní činnosti a vychovat pachatele přestupku k tomu, aby k další protiprávní činnosti již nedocházelo“.⁸ Účelem přestupkového řízení je zjistit, zda spáchaný skutek naplňuje skutkovou podstatu některého z přestupků, odhalit jeho pachatele a způsob spáchání přestupku, a poté případně vyslovit vinu a určit správní trest nebo ochranné opatření.⁹

Přestupkové řízení se realizuje prostřednictvím několika funkcí přestupkového práva, konkrétně se jedná o funkci ochrannou, preventivní, represivní a regulativní. Ochranná funkce zajišťuje řádný výkon veřejné správy a ochranu společnosti před protiprávním jednáním pachatelů přestupků. Prostřednictvím preventivní funkce oprávněné správní orgány působí jednak na konkrétní pachatele, tím že jim uloží správní sankci, jednak na potenciální pachatele, které má projednávání přestupku a uložení sankce jiným pachatelům odradit od páchání přestupků. Represivní funkce způsobuje pachateli přestupku újmu v podobě uložení správního trestu či ochranného opatření. Podmínky pro odpovědnost za spáchaný přestupek, průběh přestupkového řízení i uložení správních sankcí jsou obsaženy v regulativní funkci přestupkového práva.¹⁰

⁷ JEMELKA, Luboš, VETEŠNÍK, Pavel. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, Zákon o některých přestupcích. Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2020. s.436-437

⁸ JEMELKA, Luboš, VETEŠNÍK, Pavel. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, Zákon o některých přestupcích. Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2020. s. 2

⁹ ŠKUREK, Martin. Přestupkové řízení In: FRUMAROVÁ, Kateřina a kol. *Správní právo procesní*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 416

¹⁰ MARTÓN, Michal, GONSIOROVÁ, Barbora. *Průvodce novým přestupkovým zákonem pro správní praxi*. Praha: Leges, 2017, s. 15

1.2 Trestní řízení a jeho účel

Trestní řízení se řadí do trestního práva procesního. Trestním řízením je postup orgánů, jež svou činností zjišťují, zda byl spáchán trestný čin a kdo je jeho pachatelem. Na základě prokázané viny pachatele ho poté orgány činné v trestním řízení podle zákona spravedlivě potrestají.¹¹

Obecnou právní úpravu obsahuje trestní řád¹² a speciální poté zákon o soudnictví ve věcech mládeže¹³ a zákon o odpovědnosti právnických osob.¹⁴

Základní účel trestního řízení je téměř shodný se základním účelem přestupkového řízení. Účelem trestního řízení je ochrana společnosti před pachateli trestných činů prostřednictvím jejich spravedlivého potrestání. Potrestáním pachatelů stát vyjadřuje svou státní suverenitu, tedy právo státu vykonávat nejvyšší moc nad svými občany.¹⁵

Hlavním účelem trestního řízení je odhalení trestného činu naplňujícího některou ze skutkových podstat vymezených v trestním zákoníku, prokázání viny jeho pachateli a uložení spravedlivého trestu, případně jeho zproštění obžaloby, a tím i upuštění od uložení hrozícího trestu. Vedlejšími účely trestního řízení jsou uložení ochranného opatření a rozhodnutí o náhradě škody, náhradě nemajetkové újmy a o vydání bezdůvodného obohacení.¹⁶

Trestní řízení musí zároveň podle § 1 odst. 1 TŘ vést k upevňování zákonnosti, prevenci trestné činnosti, resocializaci a výchově pachatele trestného činu a zároveň k výchově celé společnosti a k vedení řádného života v souladu s právními předpisy.

1.3 Adhezní řízení

Adhezní řízení není samostatným zvláštním druhem řízení, ale jedná se o část řízení, ve které je možné projednat náhradu škody, náhradu nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení.¹⁷ Adhezní řízení může být součástí přestupkového i trestního řízení, pokud se v něm projednává některý z výše uvedených nároků poškozeného, který ho včas uplatnil.

¹¹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Leges, 2021. s. 17-27

¹² Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů; Dále bude pro tento zákon používána zkratka TŘ.

¹³ Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů

¹⁴ Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů

¹⁵ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Leges, 2021. s. 23-25

¹⁶ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 4-5

¹⁷ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Leges, 2021. s. 298-299

Adhezní řízení v podstatě nahrazuje občanskoprávní řízení o náhradě škody, nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení. Správní orgán tedy rozhoduje o soukromoprávní věci, a proto může rozhodovat pouze o nárocích, které je možné uplatit před civilním soudem.¹⁸

Limitem pro konání adhezního řízení je naplnění primárního účelu každého řízení.¹⁹ V případě, že nelze spolehlivě prokázat vzniklou škodu, újmu či bezdůvodné obohacení a vyčíslit náhradu v penězích, odkáže příslušný orgán poškozeného s jeho nárokem na soud nebo jiný orgán veřejné moci, který o něm rozhodne.²⁰

Adhezní řízení je pro poškozeného velmi efektivním způsobem k co nejrychlejšímu dosažení rozhodnutí o jeho uplatněném nároku.²¹ Poškozený v tomto případě pouze uplatní svůj nárok před kompetentním orgánem.²² Mimo adhezní řízení by poškozený musel na pachatele podávat žalobu k civilnímu soudu.²³ V žalobě by poškozený musel jednak tvrdit, že mu v důsledku protiprávního jednání konkrétního pachatele vznikl nárok na náhradu majetkové škody, případně nemajetkové újmy nebo nárok na vydání bezdůvodného obohacení, a jednak by musel vznik tohoto nároku prokázat přiloženými důkazy, tedy unést břemeno tvrzení i břemeno důkazní.²⁴ Další nevýhodou je povinnost zaplacení soudního poplatku za řízení před soudy České republiky.²⁵

Podle § 135 OSŘ odst. 1 je civilní soud při hodnocení důkazů vázán pravomocným rozhodnutím příslušných orgánů o tom, že byl spáchán trestný čin nebo přestupek a kdo jej spáchal. Soud v občanskoprávním řízení je vázán výrokem o vině pachatele, nikoliv zprošťujícím výrokem. Rozsah vázanosti soudu upřesnil rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 10. 2013, sp. zn. 21 Cdo 1977/2013. Při rozhodování o náhradě škody je rozsah vázanosti civilního soudu vymezen tím: „do jaké míry jsou znaky skutkové podstaty trestného činu zároveň okolnostmi významnými pro rozhodnutí o náhradě škody“.²⁶ Civilní soud ovšem není vázán výší škody uvedenou v rozsudku trestního soudu a rozhoduje o ni sám. Výše škody se v trestním řízení posuzuje pouze z hlediska znaků skutkové podstaty konkrétního trestného činu, na rozdíl od civilního řízení, kde se hodnotí zejména ve vztahu k odpovědnosti za

¹⁸ PRÁŠKOVÁ, Helena. *Přestupkové právo*. 2. vydání. Praha: Leges, 2022. s. 483

¹⁹ PRÁŠKOVÁ, Helena. *Přestupkové právo*. 2. vydání. Praha: Leges, 2022. s. 384-385

²⁰ Srov. § 89 odst. 2 ZoOdp.Př.Ř.; § 229 odst. 1 TŘ

²¹ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. října 2007, sp. zn. 2 As 46/2006

²² § 70 odst. 2 ZoOdp.Př.Ř., § 43 odst. 3 TŘ

²³ § 79 OSŘ

²⁴ § 101 odst. 1 OSŘ

²⁵ § 1 písm. a) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů

²⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22.10.2014, sp. zn. 21 Cdo 1877/2013

zavinění.²⁷ Z toho vyplývá, že vázanost civilního soudu pravomocným rozhodnutím o vině pachatele slouží poškozenému k označení osoby škůdce a tím ke splnění důkazní povinnosti.

Břemeno tvrzení a břemeno důkazní, které je typické pro občanskoprávní řízení, poškozeného v adhezním řízení netíží, což mu zjednodušuje uplatnění některého z jeho nároků. Výhodu adhezního řízení pro poškozeného potvrzuje i Nejvyšší správní soud ve své judikatuře, který uvádí: „*Adhezní řízení o náhradě škody v rámci řízení přestupkového tedy není ničím jiným než z hlediska procesní ekonomie i procesního komfortu poškozeného efektivním způsobem rozhodnutí o jeho nároku, lze-li tak učinit bez větších složitostí a v rámci přestupkového řízení.*“²⁸

Akcesorická povaha adhezního řízení se projevuje zejména v tom, že začíná zahájením přestupkového nebo trestního řízení a končí současně se skončením přestupkového nebo trestního řízení. V odborné literatuře se řízení dělí na hlavní a vedlejší řízení. V hlavním řízení je rozhodováno o tom, zda byl skutek spáchán a kdo je jeho pachatelem, poté se vysloví vina pachatele a stanoví jeho trest. Ve vedlejších (akcesorickém) řízení je poté rozhodováno o uplatněných nárocích poškozeného. O nároku poškozeného nelze rozhodovat před zahájením hlavního řízení, a rovněž ani po jeho skončení, protože vedlejší řízení je vázáno na trvání řízení hlavního. O vině a trestu, a zároveň i o nároku poškozeného se rozhoduje vždy v rámci jednoho rozhodnutí. Rozhodnutí o nároku poškozeného je tím pádem jen jedním z výroků daného rozsudku.²⁹

1.4 Společné instituty

Přestupkové i trestní řízení jsou veřejnoprávní řízení o deliktech, jejichž účelem je realizace hmotného práva. Mají rovněž shodný předmět řízení, kterým je skutek. V rámci řízení rozhodují příslušné orgány o tom, zda se skutek stal, kdo je jeho pachatelem a rozhodují o vině pachatele a jeho případném trestu.

V rámci přípravy nového přestupkového zákona³⁰ sice byla odmítnuta možnost subsidiárního použití trestního řádu na přestupkové řízení, nicméně ZoOdpPřŘ řadu institutů používaných v trestním řízení přebíral nebo se jimi inspiroval.³¹

Nová úprava přestupkového zákona zavedla v § 79 odst. 1 ZoOdpPřŘ možnost o některých přestupcích, jejichž okruh vymezí zvláštní zákony, zahájit řízení nebo v již

²⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29.3.2017, sp. zn. 23 Cdo 4142/2016

²⁸ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. října 2007, sp. zn. 2 As 46/2006

²⁹ PRÁŠKOVÁ, Helena. *Přestupkové právo*. 2. vydání. Praha: Leges, 2022. s. 482-483

³⁰ Zákon č. 250/2016 Sb., ve znění pozdějších předpisů

³¹ PRÁŠKOVÁ, Helena. *Přestupkové právo*. 2. vydání. Praha: Leges, 2022. s. 346

zahájeném řízení pokračovat pouze na základě souhlasu osoby přímo postižené spácháním přestupku. Jedná se o reakci na zrušení řízení zahajovaného na návrh postižené osoby. Institut souhlasu osoby přímo poškozené spácháním přestupku je ovšem inspirován obdobnou právní úpravou aplikovanou v trestním řízení, která se nachází v § 163 a § 163a TŘ. Trestní stíhání pro trestné činy vyjmenované v § 163 odst. 1 TŘ lze zahájit nebo v již zahájeném trestním stíhání lze pokračovat pouze se souhlasem poškozeného. V případě, že osoba přímo postižená spácháním přestupku neudělí souhlas k zahájení přestupkového řízení a přestupek spadá do okruhu přestupků u nichž je vyžadován souhlas se zahájením řízení, správní orgán podle § 76 odst. 4 ZoOdpPřŘ věc usnesením odloží. Shodný následek nastává taktéž v trestním řízení. Pokud je trestní stíhání podmíněno souhlasem poškozeného a jeho souhlas nebyl dán nebo byl vzat zpět, je trestní stíhání nepřipustné podle § 11 odst. 1 písm. l) TŘ a státní zástupce nebo policejní orgán věc před zahájením trestního stíhání podle § 159a odst. 2 TŘ usnesením odloží.

Zásada *beneficium cohaesionis*, označována též jako dobrodiní v souvislosti, známá z trestního řízení, byla do přestupkového řízení zavedena § 98 odst. 3 ZoOdpPřŘ. Spočívá v tom, že pokud některý z účastníků řízení o přestupku podá odvolání a správní orgán rozhodne v jeho prospěch, tak také vždy rozhodne ve prospěch jiného účastníka, jemuž prospívá důvod, pro který byl opravný prostředek podán, i přesto že jej sám nepodal. V trestním řádu je zásada upravena výslovně v § 150 odst. 2 TŘ a v § 261 TŘ. V přestupkovém řízení se liší aplikace zásady *beneficium cohaesionis* ve vztahu k druhu řízení a okruhu osob. Narozdíl od trestního řízení, ve kterém je možné ji použít v řízení o řádných i mimořádných opravných prostředcích, se v přestupkovém řízení uplatní pouze při rozhodování o řádných opravných prostředcích. Naopak okruh osob, na které se zásada vztahuje, je užší v trestní řádu a širší v ZoOdpPřŘ. V trestním řízení se vztahuje na spoluobviněného nebo zúčastněnou osobu, v přestupkovém řízení se vztahuje na všechny účastníky řízení o přestupku, tedy např. i na poškozeného. Přestupkové řízení je díky zavedení tohoto institutu zase o krok blíže k trestnímu řízení.³²

Zákaz *reformace in peius* neboli zákaz změny k horšímu je upraven v § 90 odst. 3 správního řádu a v § 98 odst. 2 ZoOdpPřŘ. Jedná se rovněž o obdobný institut jako je upraven v trestním řádu,³³ ovšem s několika odlišnostmi. V přestupkovém řízení se zákaz změny k horšímu vztahuje pouze na obviněného, pouze v odvolacím řízení, popřípadě v řízení, které následuje po podání odporu a pouze ve vztahu k výroku o správním trestu, výroku o náhradě

³² PRÁŠKOVÁ, Helena. Beneficium cohaesionis v řízení o přestupcích. *Správní právo* [online], 2018, č. 7, s. 401-413 [cit. 9. února 2024]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/sp-7-18-praskova-pdf.aspx>

³³ § 150 odst. 1 TŘ, § 259 odst. 4 TŘ, § 264 odst. 2 TŘ, § 265p odst. 1 TŘ, § 265s odst. 2 TŘ, § 273 TŘ, § 289 písm. b) TŘ, § 306a odst. 4 TŘ, § 314i písm. b) TŘ

škody anebo o výroku o vydání bezdůvodného obohacení.³⁴ V trestním řízení se zákaz *reforme in peius* uplatní při rozhodování o stížnosti na osoby, na základě jejichž stížnosti bylo rozhodováno a v odvolání, dovolání, stížnosti pro porušení zákona, řízení o povolení obnovy ve vztahu k obviněnému.

Vzhledem k výše vyjmenovaným institutům, které ZoOdpPřŘ dříve či později převzal z TR vzniká otázka, zda není načase převzít také úpravu týkající se náhrady nemajetkové újmy. Možnostem a úskalím náhrady nemajetkové újmy způsobené spáchání přestupku se budou podrobněji věnovat další kapitoly.

1.5 Hlavní odlišnosti

Na první pohledem nepatrným, ale zároveň velmi významným odlišujícím kritériem přestupkového řízení od trestního řízení, je samotný předmět řízení, respektive stupeň závažnosti spáchaného skutku. Trestní právo je prostředek *ultima ratio*, který je možné uplatnit pouze v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu. Uplatňuje se prostřednictvím zásady subsidiarity trestní represe, která je zakotvena v § 12 odst. 2 TZ. Ochranu společnosti je potřeba zajistit nejprve mimo trestními prostředky, zejména prostřednictvím správního práva, zvláště v případech, kdy skutek nenaplnuje všechny znaky trestného činu, ale zároveň by mohl být posuzován jako přestupek.

Další zásadní odlišností, která navazuje na předchozí a v podstatě z ní vychází, je pojetí přestupku a trestného činu v českém právním řádu. Přestupek je založen na materiálním pojetí a jeho základním znakem je společenská škodlivost, která se u přestupku musí zkoumat vždy. Společenská škodlivost zohledňuje skutečnost, že není nutné stíhat všechny protiprávní činy, ale pouze ty, které fakticky zasahují do chráněných vztahů, zájmů a hodnot.³⁵ Naproti tomu pojetí trestného činu je převážně ryze formální, s přihlédnutím k materiálnímu korektivu v podobě zásady subsidiarity trestní represe,³⁶ případně procesnímu korektivu v podobě zastavení trestního stíhání pro jeho neúčelnost.³⁷ Trestným činem je každý skutek, který je protiprávní, je za trestný čin označen v trestním zákoně a zároveň naplňuje všechny znaky uvedené v zákoně.³⁸ Ve výjimečných případech, pokud byly naplněny všechny znaky trestného

³⁴ § 98 odst. 2 ZoOdpPřŘ

³⁵ PRÁŠKOVÁ, Helena. *Přestupkové právo*. 2. vydání. Praha: Leges, 2022. s. 134-137

³⁶ § 12 odst. 2 TZ

³⁷ § 172 odst. 2 písm. c) TR

³⁸ § 13 odst. 1 TR

činu uvedené v zákoně, ale čin má výrazně bagatelní charakter, lze zohlednit jeho nedostatečnou společenskou škodlivost.³⁹

Přestupkové a trestní řízení se také liší svou povahou. Hlavní líčení, které je stěžejní částí trestního řízení je založeno na kontradiktorním principu, má charakter sporu. Zásadní roli v hlavním líčení má obžalovací zásada, která určuje rozdělení rolí jednotlivých stran řízení. V rámci hlavního líčení proti sobě stojí dvě strany. První z nich je obžaloba, kterou reprezentuje státní zástupce a hájí právo státu na potrestání pachatelů trestných činů a druhou je obhajoba reprezentována obžalovaným, který se může nechat zastoupit advokátem. Strany trestního řízení jsou v rovnocenném postavení a mají stejná práva a povinnosti. Předmětem sporu je otázka viny a trestu obžalovaného o které rozhoduje třetí strana řízení, kterou je nezávislý a nestranný soudce.⁴⁰ Přestupkové řízení je naopak založeno na inkvizičním principu, což znamená, že role stran nejsou striktně odděleny a všechny procesní funkce jsou soustředěny do rukou správního orgánu.⁴¹ Jedná se o jednostranný proces, v němž má správní orgán dvojí postavení, je žalobcem a zároveň soudcem. Přestupkové řízení je postaveno na zásadě vyšetřovací.⁴²

Rozdílné jsou i orgány kompetentní k rozhodování. V přestupkovém řízení rozhoduje správní orgán a v trestní řízení soud.⁴³

Z výše uvedeného vyplývá, že trestní řízení je oproti přestupkovému řízení značně formálnější, a tudíž i přísnější.

³⁹ § 12 odst. 2 TZ

⁴⁰ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Leges, 2021. s. 612-615

⁴¹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Leges, 2021. s. 169-170

⁴² PRÁŠKOVÁ, Helena. *Přestupkové právo*. 2. vydání. Praha: Leges, 2022. s. 345

⁴³ § čl. 90 Ústavy, § 60 ZoOdpPřŘ

2 Vývoj postavení poškozeného

2.1 Právní úprava poškozeného v přestupkovém řízení

Mezi účastníky řízení podle § 72 písm. b) ZoPř ve znění účinném od 1. 7. 1990 do 30. 9. 2016 patřil poškozený. Poškozeným byla podle § 70 odst. 1 ZoPř osoba, které byla přestupkem způsobena majetková škoda. Z § 72 písm. b) ZoPř rovněž plyne, že poškozený byl účastníkem pouze části řízení týkající se projednávání náhrady jeho majetkové škody. Část řízení, kterého se mohl poškozený účastnit, se nazývá adhezní řízení. Poškozený byl tedy účastníkem pouze ve vztahu k adheznímu řízení, nikoliv účastníkem celého přestupkového řízení. Pouze poškozený mohl v rámci adhezního řízení uplatňovat svůj nárok na náhradu vzniklé škody a správní orgán byl příslušný k jeho projednání a rozhodnutí o něm.⁴⁴

Novelou ZoPř provedenou zákonem č. 204/2015 Sb., s účinností od 1. 10. 2016 byl v § 72 písm. b) rozšířen okruh účastníků řízení o osobu, které byla přestupkem způsobena nemajetková újma. Závěr č. 147 ze zasedání poradního sboru ministerstva vnitra ke správnímu řádu ze dne 4. 3. 2016 se věnuje procesnímu postavení osoby, které byla přestupkem způsobena nemajetková újma a jejímu odlišení od poškozeného, kterému byla způsobena majetková škoda. Zabývá se především otázkou uplatnění nároku na náhradu nemajetkové újmy a příslušností správního orgánu k rozhodování o něm.⁴⁵

Poradní sbor ministerstva vnitra uvádí, že na rozdíl od poškozeného, který se stal účastníkem řízení přímo ze zákona, se osoba, které byla přestupkem způsobena nemajetková újma musí do řízení o přestupku přihlásit a poté musí tvrdit a následně prokázat,⁴⁶ že ji byla přestupkem způsobena nemajetková újma. Až v případě, že tato osoba unese břemeno tvrzení a břemeno důkazní, stane se účastníkem přestupkového řízení. Jedná se o tzv. tvrzeného účastníka podle § 28 správního řádu. Za účastníka řízení je v pochybnostech považován i ten, kdo tvrdí, že jím je, dokud se neprokáže opak.⁴⁷ O účastenství takové osoby rozhoduje správní orgán usnesením.⁴⁸ Osoba, které byla přestupkem způsobena nemajetková újma se může stát

⁴⁴ § 70 ZoPř

⁴⁵ Ministerstvo vnitra České republiky. *Závěr č. 147 zasedání poradního sboru ministerstva vnitra ke správnímu řádu ze dne 4. 3. 2016*. In: *Závěry poradního sboru ministerstva vnitra ke správnímu řádu a správnímu trestání z let 2005 až 2021* [online]. Praha: Odbor legislativy a koordinace předpisů, 2022. s. 390-392 Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/zavery-poradniho-sboru-ministra-vnitra-ke-spravnimu-radu-a-spravnimu-trestani-z-let-2005-az-2021.aspx>

⁴⁶ Podle § 52 správního řádu jsou účastníci povinni označit důkazy na podporu svých tvrzení.

⁴⁷ MADLEŇÁKOVÁ, Lucia, MIČKALOVÁ, Lenka. Tvrzený účastník – poškozený v řízení o přestupku. *Správní právo*, 2016, roč. 49, č. 7, s. 458–471

⁴⁸ Viz. § 28 správního řádu

účastníkem řízení také v případě, že svůj nárok uplatnila a jeho existenci prokázala v trestním řízení, které předcházelo řízení o přestupku.

Další důležitý rozdíl, popsáný v závěru č. 147,⁴⁹ spočívá v tom, že správní orgán, který má pravomoc k projednání přestupku, má kompetenci také k rozhodování o majetkové škodě způsobené přestupkem,⁵⁰ ovšem tento orgán již nemůže rozhodovat o nemajetkové újmě.⁵¹

Z toho plyne, že osoba, které byla přestupkem způsobena nemajetková újma musí před správním orgánem prokázat způsobilost stát se účastníkem řízení, nicméně nemůže uplatnit nárok na náhradu nemajetkové újmy, protože o ni správní orgán nemůže rozhodovat.⁵² Vzhledem k tomu, že v řízení není možné projednávat nárok na náhradu nemajetkové újmy, není účastenství osoby, které vznikla nemajetková újma omezeno pouze na adhezní řízení. Její účastenství má specifickou podobu a slouží především k získání podkladů k uplatnění nároku na náhradu nemajetkové újmy v občanskoprávním řízení. Z toho vyplývá, že kvůli nemožnosti projednávání nároku na náhradu nemajetkové újmy nemůže správní orgán osobu, které byla způsobena nemajetková újma prostřednictvím § 70 odst. 2 ZoPř odkázat s jeho nárokem na řízení před soudem nebo jiným příslušným orgánem, jelikož by se jednalo o výrok o náhradě nemajetkové újmy, pro jehož vydání není správní orgán podle zákona kompetentní.

Osoba, které byla přestupkem způsobena nemajetková újma dále nemá právo podat odvolání proti rozhodnutí o přestupku, protože právo na odvolání náleží podle § 81 odst. 2 ZoPř pouze poškozenému.

Poradní sbor ministerstva vnitra se shodl na tom, že osobě, které byla přestupkem způsobena nemajetková újma s ohledem na účel zákona náleží ostatní procesní práva v rozsahu

⁴⁹ Ministerstvo vnitra České republiky. *Závěr č. 147 zasedání poradního sboru ministerstva vnitra ke správnímu řádu ze dne 4. 3. 2016*. In: *Závěry poradního sboru ministerstva vnitra ke správnímu řádu a správnímu trestání z let 2005 až 2021* [online]. Praha: Odbor legislativy a koordinace předpisů, 2022. s. 390-392. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/zavery-poradniho-sboru-ministra-vnitra-ke-spravnimu-radu-a-spravnimu-trestani-z-let-2005-az-2021.aspx>

⁵⁰ § 70 ZoPř

⁵¹ § 70 ZoPř se vztahuje pouze na náhradu majetkové škody

⁵² Ministerstvo vnitra České republiky. *Závěr č. 147 zasedání poradního sboru ministerstva vnitra ke správnímu řádu ze dne 4. 3. 2016*. In: *Závěry poradního sboru ministerstva vnitra ke správnímu řádu a správnímu trestání z let 2005 až 2021* [online]. Praha: Odbor legislativy a koordinace předpisů, 2022. s. 390-391. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/zavery-poradniho-sboru-ministra-vnitra-ke-spravnimu-radu-a-spravnimu-trestani-z-let-2005-az-2021.aspx>; Ministerstvo vnitra České republiky. *Účastenství osoby, které byla způsobena nemajetková újma (§ 72)*. In: *Metodická pomůcka k zákonu č. 204/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 269/1994 Sb., o rejstříku trestů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony* [online]. Odbor legislativy a koordinace předpisů, 2016. s. 35. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/metodicka-pomucka-k-zakonu-c-204-2015-sb-kterym-se-meni-zakon-c-200-1990-sb-o-prestupcich-ve-zneni-pozdejsich-predpisu-zakon-c-269-1994-sb-o-rejstriku-trestu-ve-zneni-pozdejsich-predpisu-a-nektere-dalsi-zakony.aspx>

práv přiznaných poškozenému. Může teda navrhnout důkazy prokazující vinu obviněného a způsobení nemajetkové újmy.⁵³

ZoOdpPřŘ nabyl účinnosti dne 1. 7. 2017, a tím byl zrušen ZoPř. Výčet účastníků řízení byl z původního § 72 ZoPř přesunut do § 68 ZoOdpPřŘ, a zároveň došlo k jeho zúžení. Z okruhu účastníků řízení byla vyjmuta osoba, které byla spácháním přestupku způsobena nemajetková újma a na její místo nastoupila osoba, na jejíž úkor se obviněný spácháním přestupku bezdůvodně obohatil.⁵⁴ Vymezení poškozeného ZoPř⁵⁵ mění a mezi poškozené řadí osobu, které byla přestupkem způsobena škoda nebo a nově osobu, na jejíž úkor se pachatel bezdůvodně obohatil. Poškozeným se obě osoby stávají, pokud nejpozději při prvním jednání uplatní svůj nárok na náhradu škody nebo nárok na vydání bezdůvodného obohacení.

Důvodová zpráva k ZoOdpPřŘ zdůrazňuje, že poškozeným není osoba, která byla přestupkem způsobena nemajetková újma, která zároveň v přestupkovém řízení nemůže uplatňovat nárok na náhradu nemajetkové újmy. Důvodem pro její vyloučení byl nedostatek odborných a kapacitních možností správního orgánu k rozhodnutí o nároku na náhradu nemajetkové újmy v adhezním řízení. Uvádí také, že vyřešení složitých skutkových a právních otázek, které je potřeba k rozhodnutí o nároku na náhradu nemajetkové újmy, by značně prodlužovalo délku přestupkového řízení na úrok jeho primárního účelu, kterým je rozhodnutí o vině a správním trestu.⁵⁶

Současná legální definice poškozeného vymezená v § 70 odst. 2 ZoOdpPřŘ je shodná s vymezením poškozeného v době nabytí účinnosti ZoOdpPřŘ.⁵⁷ Poškozeným je osoba, které byla spácháním přestupku způsobena škoda nebo na jejíž úkor se obviněný spácháním přestupku bezdůvodně obohatil. Z § 42 odst. 1 ZoOdpPřŘ lze dovodit, že legislativní zkratkou

⁵³ Ministerstvo vnitra České republiky. *Závěr č. 147 zasedání poradního sboru ministerstva vnitra ke správnímu řádu ze dne 4. 3. 2016*. In: *Závěry poradního sboru ministerstva vnitra ke správnímu řádu a správnímu trestání z let 2005 až 2021* [online]. Praha: Odbor legislativy a koordinace předpisů, 2022. s. 390-392. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/zavery-poradniho-sboru-ministra-vnitra-ke-spravnimu-radu-a-spravnimu-trestani-z-let-2005-az-2021.aspx>; Ministerstvo vnitra České republiky. *Adhézní řízení (§89)*. In: *Průvodce zákonem č. 250/2016 Sb. o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. 3. doplněná verze* [online]. Odbor legislativy a koordinace předpisů, 2022. s. 100-104. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/zakon-o-odpovednosti-za-prestupky-a-rizeni-o-nich-ucinny-od-1-7-2017.aspx>; Ministerstvo vnitra České republiky. *Účastensví osoby, které byla způsobena nemajetková újma (§ 72)*. In: *Metodická pomůcka k zákonu č. 204/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 269/1994 Sb., o rejstříku trestů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony* [online]. Odbor legislativy a koordinace předpisů, 2016. s. 35. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/metodicka-pomucka-k-zakonu-c-204-2015-sb-kterym-se-meni-zakon-c-200-1990-sb-o-prestupcich-ve-zneni-pozdejsich-predpisu-zakon-c-269-1994-sb-o-rejstriku-trestu-ve-zneni-pozdejsich-predpisu-a-nektere-dalsi-zakony.aspx>

⁵⁴ § 72 písm. b) ZoPř, § 68 písm. b) ZoOdpPřŘ

⁵⁵ § 70 odst.1,2 ZoOdpPřŘ,

⁵⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 250/2016 Sb., obecná část, str. 186-188

⁵⁷ Vymezení poškozeného podle § 70 odst. 2 ZoOdpPřŘ, i přes několik novel ZoOdpPřŘ, zůstalo od 1. 7. 2017 neměnné.

„škoda“ zákonodárce myslí pouze majetkovou újmu.⁵⁸ Osoba se stává poškozeným buď včasným uplatněním příslušného nároku u správního orgánu nebo zahájením řízení, v případě že svůj nárok uplatnila již dříve v předcházejícím trestním řízení o totožném skutku.⁵⁹ Účastenství poškozeného se stejně jako podle předchozího zákona⁶⁰ nevztahuje na celé řízení, nýbrž jen na tu část, ve které se projednává jím uplatněný nárok na náhradu škody nebo na vydání bezdůvodného obohacení, adhézní řízení.⁶¹

Poškozený je dle výčtu uvedeném v § 68 ZoOdpPřŘ jedním z účastníků přestupkového řízení. Povaha výčtu účastníků řízení o přestupku je nicméně sporná. Většina odborné veřejnosti se přiklání k tomu, že se jedná o taxativní výčet, který již není možné jakýmkoliv způsobem rozšiřovat.⁶² Současná právní úprava ovšem výslovně nezakazuje rozšíření okruhu účastníků například prostřednictvím zvláštních zákonů. K této možnosti se rovněž hlásí i Ústavní soud, který se ve svém nálezu⁶³ zabýval možností účastenství ekologických spolků v řízení o správních deliktech podle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů.

Od poškozeného je třeba odlišit osobu přímo postiženou spácháním přestupku. Zaprvé se jedná o osobu, které byla spácháním přestupku způsobena majetková škoda nebo na jejíž úkor na pachatel bezdůvodně obohatil, ovšem tato osoba svůj vzniklý nárok neuplatnila včas postupem podle § 70 ZoOdpPřŘ. Zadruhé se jedná o osobu, které byla spácháním přestupku způsobena nemajetková újma. Od těchto osob je na základě zákona vyžadován jejich souhlas k zahájení řízení, případně k pokračování již zahájeného řízení. Souhlas je vyžadován zejména u případů, ve kterých bylo přestupkem způsobeno ublížení na zdraví či vyhrožování ublížením na zdraví, křivé obvinění ze spáchání přestupku, ale také při krádežích, zničení věci nebo neoprávněném užívání cizího majetku.⁶⁴

V obou případech se osoby nestávají účastníky přestupkového řízení, ale i přes to jim náleží určitá práva jako například právo navrhnout důkazy po celou dobu řízení, právo na

⁵⁸ Srov. JEMELKA, Luboš, VETEŠNÍK, Pavel. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, Zákon o některých přestupcích. Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2020. s. 344

⁵⁹ § 70 odst. 2 ZoOdp.PřŘ

⁶⁰ Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů

⁶¹ JEMELKA, Luboš, VETEŠNÍK, Pavel. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, Zákon o některých přestupcích. Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2020. s.525

⁶² JEMELKA, Luboš, VETEŠNÍK, Pavel. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, Zákon o některých přestupcích. Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2020. s.521-522; PRÁŠKOVÁ, Helena. *Přestupkové právo*. 2. vydání. Praha: Leges, 2022. s.365-367

⁶³ Ústavní soud: Ústavní soud: Nález Ústavního soudu ze dne 18. prosince 2018, sp. zn. II. ÚS 1685/17

⁶⁴ ŠKUREK, Martin. Přestupkové řízení In: FRUMAROVÁ, Kateřina a kol. *Správní právo procesní*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 426-427; FRUMAROVÁ, Kateřina. Osoba přímo postižená spácháním přestupku – subjekt, nikoli však účastník přestupkového řízení. *Právní rozhledy* [online databáze], 2018, č. 8 [cit. 8. listopadu 2022]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

poskytnutí informací o řízení, právo nahlížet do spisu, právo účastnit se ústních jednání a právo na oznámení rozhodnutí.⁶⁵

2.2 Právní úprava poškozeného podle trestního řádu

Úprava poškozeného v rámci trestního řízení od účinnosti trestního řádu, tzn. od 1. 1. 1962 prošla také několika změnami. Podle původního znění § 43 TŘ z roku 1962 byl poškozeným ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková, morální nebo jiná škoda.

Zákonem č. 265/2001 Sb.⁶⁶ byl trestní řád novelizován a došlo k doplnění vymezení poškozeného o negativní definici uvedenou v § 43 odst. 2 TŘ. Ustanovení nově stanovilo, že za poškozeného se nepovažuje ten, kdo se sice cítí být trestným činem morálně nebo jinak poškozen, avšak vzniklá újma není způsobena zaviněním pachatele nebo její vznik není v příčinné souvislosti s trestným činem.

Jednou z důležitých novel trestního řádu provedenou zákonem č. 181/2011 Sb.⁶⁷ bylo umožněno již v průběhu trestního řízení, v rámci adhezního řízení, rozhodnout o dalších nárocích poškozeného, konkrétně o náhradě nemajetkové újmy a o bezdůvodném obohacení pachatele na úkor poškozeného. Podle dosavadní úpravy⁶⁸ se poškozený mohl domáhat náhrady nemajetkové újmy pouze v civilním řízení prostřednictvím žaloby na ochranu osobnosti podle § 13 občanského zákoníku.⁶⁹ Náhrada mohla být poskytnuta formou přiměřeného zadostiučiní nebo v penězích. V § 43 odst. 1 TŘ bylo slovní spojení morální nebo jiná újma nahrazeno souslovím nemajetková újma, a tím došlo ke sjednocení s terminologií občanského zákoníku.⁷⁰ Zároveň byla mezi poškozené zařazena osoba, na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil. Poškozenému bylo § 43 odst. 3 TŘ přiznáno právo navrhnout soudu uložení povinnosti nahradit v penězích nemajetkovou újmu, která byla poškozenému trestným činem způsobena nebo vydat bezdůvodné obohacení, které obžalovaný na úkor poškozeného trestným činem získal. Novelou bylo rovněž v § 47 odst. 1 TŘ umožněno již v průběhu trestního řízení zajistit na majetku obviněného nárok na náhradu nemajetkové újmy, a to až do pravděpodobné

⁶⁵ § 71 ZoOdpPřŘ

⁶⁶ Zákon č. 265/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

⁶⁷ Zákon č. 181/2011 Sb., kterým se mění TŘ

⁶⁸ TŘ ve znění účinném do 31. 8. 2012

⁶⁹ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁷⁰ § 13 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

výše škody, a nárok na vydání bezdůvodném obohacení pachatele na úkor poškozeného, až do jeho pravděpodobného rozsahu.⁷¹

Práva poškozeného v trestním řízení se postupem času také měnila, kromě původního práva činit návrhy na doplnění dokazování, nahlížet do spisů, práva zúčastnit se hlavního líčení a veřejného zasedání o odvolání a práva se před skončením řízení k věci vyjádřit,⁷² získával poškozený také právo zúčastnit se sjednávání dohody o vině a trestu a jejího následného schválení,⁷³ a také nabyt možnosti se výslovným prohlášením vzdát práv, která mu TŘ přiznává.⁷⁴

Podle platné úpravy je poškozeným v trestním řízení dle § 43 odst. 1 TŘ osoba, které bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma nebo ten, na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil. Z toho plyne, že účastenství poškozeného v trestní řízení není závislé na uplatnění nároku na náhradu škody či nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení. Stranou trestního řízení se poškozený stává ze zákona, nicméně uplatněním minimálně jednoho z jemu vzniklých nároků nabývá dalších procesních práv jako je například právo podat odvolání proti rozsudku, avšak pouze do části výroku týkající se jím uplatněného nároku na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení.⁷⁵ Poškozený je podle § 12 odst. 6 TŘ stranou trestního řízení.

2.3 Procesní postavení poškozeného

Uplatněním nároků podle § 70 odst. 1 ZoOdpPřŘ se osoba, které byla spácháním přestupku způsobena škoda nebo na jejíž úkor se obviněný spácháním přestupku obohatil stává poškozeným, a tedy i účastníkem řízení podle § 72 písm. b) ZoOdpPřŘ, a zároveň tímto okamžikem nabývá procesních práv, která zákon poškozenému v přestupkovém řízení přiznává. Z důvodové zprávy vyplývá, že poškozenému v přestupkovém řízení náleží procesní práva v rozsahu uplatněného nároku jako ostatním účastníkům řízení.

Poškozenému ZoOdpPřŘ přiznává právo podat žádost o nařízení ústního jednání,⁷⁶ právo uzavřít s obviněným dohodu o narovnání⁷⁷ a právo podat odvolání, ale pouze ve vztahu

⁷¹ § 47 odst. 1 zákona č. 181/2011 Sb.; VOJTEK, Petr, PŮRY, František. Aktuální otázky náhrady nemajetkové újmy. *Soudní rozhledy* [online databáze] 2017, č. 11-12, [cit. 8. listopadu 2022]. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](https://www.beck-online.cz).

⁷² § 43 odst. 1 TŘ ve znění zákona č. 558/1991 Sb.

⁷³ § 175a, § 175b, § 314o-§ 314s zákona č. 193/2012 Sb.

⁷⁴ § 43 odst. 4 zákona č. 181/2011 Sb.

⁷⁵ § 246 odst. 1 písm. d) TŘ

⁷⁶ § 80 odst. 3 ZoOdpPřŘ

⁷⁷ § 87 ZoOdpPřŘ

k výrokům o náhradě škody nebo o vydání bezdůvodného obohacení.⁷⁸ Vzhledem k vzájemnému poměru subsidiarity ZoOdpPřŘ a správního řádu, přiznává poškozenému další procesní práva právě správní řád. Mezi nejdůležitější z nich patří právo navrhnout důkazy po celou dobu řízení,⁷⁹ právo vyjádřit své stanovisko k projednávané věci,⁸⁰ právo vyjádřit se k podkladům rozhodnutí,⁸¹ právo nahlížet do spisu a činit si z něj výpisy,⁸² právo účastnit se ústního jednání⁸³ a právo na doručení písemného vyhotovení rozhodnutí.⁸⁴ Naopak v případě, že poškozený svůj nárok podle § 70 ZoOdpPřŘ neuplatní, nestává se účastníkem přestupkového řízení a zákon⁸⁵ mu nepřiznává většinu procesních práv. Nejvyšší soud konstatoval, že pokud poškozený v řízení neuplatnil svůj nárok na náhradu škody, nemá postavení účastníka zejména z toho důvodu, že nemůže být nositelem veřejného subjektivního práva na vyslovení viny obviněného, tím pádem není přímo dotčen na svých právech.⁸⁶

Poškozený v trestním řízení má větší rozsah procesních práv a zároveň je účastníkem řízení i v případě, že neuplatní svůj nárok podle § 43 odst. 1 TŘ. Poškozenému přiznává TŘ právo navrhnout zajištění jeho nároku, a to až do pravděpodobné výše škody nebo nemajetkové újmy nebo až do pravděpodobného rozsahu bezdůvodného obohacení,⁸⁷ právo účastnit se hlavního líčení,⁸⁸ veřejného zasedání konaného o odvolání⁸⁹ nebo o schválení dohody o vině a trestu,⁹⁰ právo vyjádřit se k věci před skončením řízení například prostřednictvím závěrečné řeči přednesené v hlavním líčení,⁹¹ právo v rámci hlavního líčení se souhlasem předsedy klást vyslychaným osobám otázky,⁹² právo činit návrhy na doplnění dokazování,⁹³ právo nahlížet do spisu a činit si z něj výpisy a poznámky,⁹⁴ právo podávat opravné prostředky proti usnesení postoupení věci jinému orgánu⁹⁵ nebo proti zastavení trestního stíhání,⁹⁶ právo podat v neprospěch obžalovaného odvolání ve vztahu k výroku o náhradě škody, nemajetkové újmy

⁷⁸ § 96 odst. 1 písm. b) ZoOdpPřŘ

⁷⁹ § 36 odst. 1 správního řádu

⁸⁰ § 36 odst. 2 správního řádu

⁸¹ § 36 odst. 3 správního řádu

⁸² § 38 správního řádu

⁸³ § 49 správního řádu

⁸⁴ § 72 odst. 1 správního řádu

⁸⁵ ZoOdpPřŘ

⁸⁶ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. srpna 2007, sp. zn. 2 As 73/2006

⁸⁷ § 47 odst. 1 TŘ

⁸⁸ § 206 odst. 2 TŘ

⁸⁹ § 263 TŘ

⁹⁰ § 314q TŘ

⁹¹ § 216 odst. 2 TŘ

⁹² § 215 odst. 1 TŘ

⁹³ § 215 odst. 4 TŘ

⁹⁴ § 65 odst. 1 TŘ

⁹⁵ § 171 odst. 2 TŘ

⁹⁶ § 172 odst. 3 TŘ

nebo vydání bezdůvodného obohacení⁹⁷ a další. Jedná se pouze o oprávnění, nikoliv povinnosti, proto jich poškozený nemusí využít. Práv, která mu byla přiznána TŘ, se dokonce může výslovným prohlášením za splnění podmínek § 43 odst. 5 TŘ vzdát.

Rozsah procesního postavení je důležitý zejména pokud v adhezním řízení není rozhodnuto o uplatněném nároku a poškozený je se svým nárokem odkázán na řízení ve věcech občanskoprávních nebo řízení před jiným příslušným orgánem.⁹⁸ V následujícím řízení o náhradě uplatněného nároku má výrazně lepší postavení poškozený, který byl účastníkem předchozího adhezního řízení. Jedná se o poškozeného podle § 43 odst.1 TŘ a poškozeného podle § 70 ZoOdpPřŘ, který svůj nárok řádně a včas uplatnil před správním orgánem. Výhodou tohoto poškozeného je zejména možnost účastnit se ústního jednání před příslušným orgánem a nahlížet do spisu a činit si z něj výpisky. Poškozený je obeznámen s předmětem řízení, ví o všech navržených a provedených důkazem a z těchto poznatků může čerpat zejména při podání občanskoprávní žaloby na náhradu škody, nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení podle OZ. V civilním řízení totiž oproti adheznímu řízení musí žalobce tvrdit, že mu vznikl některý z nároků a své tvrzení doložit důkazy. Jako důkaz mu mohou sloužit právě poznatky z osobní účasti na ústním jednání nebo výpisky ze spisu.

Oproti tomu poškozený, který nebyl účastníkem adhezního řízení, tedy neuplatnil svůj nárok podle § 70 ZoOdpPřŘ nebo osoba, které byla způsobena nemajetková újma, má v následujícím řízení o poznání horší postavení. Tento poškozený o přestupkovém řízení neví téměř nic, jelikož se nemohl účastnit ústního jednání ani nahlížet do spisu. Pro uplatnění svých nároků si proto musí opatřit důkazy sám, aby byl v civilním řízení schopen unést břemeno důkazní a mohl tak dosáhnout alespoň částečného úspěchu ve věci.

⁹⁷ § 247 odst. 1 TŘ

⁹⁸ § 89 odst. 2,3 ZoOdpPřŘ; § 229 TŘ

3 Uplatnění nároku na náhradu nemajetkové újmy v porovnání s nárokem na vydání bezdůvodného obohacení

3.1 Nemajetková újma a její náhrada

Při vymezení pojmu nemajetková újma je nezbytné vycházet ze soukromoprávních předpisů, konkrétně z OZ.⁹⁹ Na vytyčení hranic mezi majetkovou a nemajetkovou škodou není jednoznačná shoda. Pokud bychom se ovšem měli pokusit nemajetkovou škodu, přesněji spíše nemajetkovou újmu, definovat, jedná se o negativní zásah do nemajetkových statků poškozeného.¹⁰⁰ Nemajetkové statky si lze představit jako statky, které nemohou být odděleny od osoby,¹⁰¹ v našem případě od poškozeného, jako je například jeho důstojnost, čest, zdraví, život, soukromí a osobní zájem.¹⁰²

Nemajetkovou újmu lze dle § 2894 odst. 2 OZ nahradit pouze ve dvou taxativně stanovených případech. Náhrada je možná v případě, že je stranami výslovně ujednána nebo když povinnost náhrady zakotvuje zvláštní zákon.

Způsob náhrady je stanoven v § 2951 odst. 2 OZ podle kterého se nemajetková újma nahrazuje zejména přiměřeným zadostiučiněním. Naturální restituce dle § 2951 odst. 1 OZ přichází také v úvahu a nelze ji vyloučit. Uvedení do původního stavu ovšem bude v těchto situacích velmi obtížné a ve většině z nich téměř nemožné. Zadostiučinění lze podle Doležala a Melzera chápat jako „prostředek k vyvážení a zmírnění nemajetkové újmy vzniklé na osobnostních právech postižené fyzické osoby“.¹⁰³

Zadostiučinění se primárně zajišťuje tzv. jiným způsobem, který skutečně a dostatečně účinně odčiní způsobenou újmu, tedy například omluvou, až pokud tento způsob náhrady není dostatečný musí být zadostiučinění poskytnuto v penězích.¹⁰⁴ Pro určení výše peněžité náhrady neexistují striktní pravidla, ale je určena na základě společenského konsenzu ve vztahu ke konkrétní utrpěné nemajetkové újmě. Poškozený svou utrpěnou újmu vyčíslí v penězích v rámci žalobního návrhu. Konečné rozhodnutí o přiznané výši náhrady je již otázkou soudcovského uvážení. Výše přiznané náhrady by ovšem měla být dostatečná ke kompenzaci

⁹⁹ § 2894 odst. 2, § 2951 odst. 2

¹⁰⁰ MELZER, Filip a kol. *Občanský zákoník – velký komentář.: Svazek IX. § 2894–3081. Komentář.* Praha: Leges, 2018, s. 43 m.č. 125

¹⁰¹ MELZER, Filip a kol. *Občanský zákoník – velký komentář.: Svazek IX. § 2894–3081. Komentář.* Praha: Leges, 2018, s. 24 m.č. 15

¹⁰² PRÁŠKOVÁ, Helena. Postavení osoby, které byla přestupkem způsobena nemajetková újma. *Správní právo*, 2016, č. 4. s. 239

¹⁰³ MELZER, Filip a kol. *Občanský zákoník – velký komentář.: Svazek IX. § 2894–3081. Komentář.* Praha: Leges, 2018, s. 952 m.č. 301

¹⁰⁴ § 2951 odst. 2 OZ

vzniklé újmy. Pro dostatečnou kompenzaci je tedy podstatné, aby poškozený nebyl odškodněn ani méně, ale zároveň ani více, než utrpěl.¹⁰⁵

3.1.1 Přístup k náhradě nemajetkové újmy v přestupkovém řízení

ZoOdpPřŘ ani TŘ ve svých aktuálních zněních¹⁰⁶ vůbec neobsahují ustanovení, které by upravovalo způsob a rozsah náhrady nemajetkového újmy.¹⁰⁷ Správní řád v tomto případě také není možné subsidiárně použít, jelikož rovněž neobsahuje úpravu způsobu a rozsahu náhrady nemajetkové újmy. Náhrada nemajetkové újmy je soukromoprávním nárokem, o kterém se primárně rozhoduje v občanskoprávním řízení, proto se bude řídit výše zmíněnými ustanoveními OZ.¹⁰⁸

Z interpretace § 70 ZoOdpPřŘ lze dovodit, že upravuje postup při náhradě škody, jež byla způsobena přestupkem. Odstavec 1 výslovně hovoří o náhradě majetkové škody, nicméně definice samotného pojmu v tomto zákoně obsažena není, dále je v zákoně používán pouze pojem škoda, rovněž bez bližšího vymezení.

Správní orgán může uložit pachateli povinnost k náhradě škody za kumulativního splnění dvou podmínek. Zaprvé musí být výše škody spolehlivě zjištěna a zadruhé vzniklá škoda nebyla dobrovolně nahrazena do doby rozhodnutí správního orgánu o uplatněné škodě.

Veřejný ochránce práv¹⁰⁹ se ve svém šetření ze dne 6. 12. 2007¹¹⁰ pokusil o konkrétnější vymezení pojmu „majetková škoda“ ve smyslu § 70 ZoPř. Dle jeho názoru je majetkovou škodou i ztráta na výdělku, kterou rozumí rozdíl mezi průměrným výdělkem poškozeného před poškozením (jeho pracovní neschopností) a výdělkem dosaženým v daném měsíci v porovnání k vyplaceným částkám nemocenského pojištění za přiznanou pracovní neschopnost. Nejvyšší správní soud s tímto názorem vyslovil souhlas,¹¹¹ jelikož ZoPř hovoří o majetkové škodě, nicméně tento pojem není zákonem definován, a tudíž stanovení jeho obsahu je možné ponechat soudní praxi. Nejvyšší soud ve svém rozsudku konstatoval, že: „Škodou se obecně rozumí újma, která nastala (projevuje se) v majetkové sféře poškozeného (tj. majetková újma) a je objektivně vyjádřitelná v penězích. Škoda spočívající ve ztrátě na výdělku po skončení pracovní neschopnosti nebo při invaliditě představuje majetkovou újmu, vyplývající z rozdílu mezi

¹⁰⁵ MELZER, Filip a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. § 2894–3081. Komentář.* Praha: Leges, 2018, s. 951-955

¹⁰⁶ ZoOdp.Př.Ř ve znění účinném do 31. 12. 2024, TŘ ve znění účinném do 31. 3. 2024

¹⁰⁷ Viz. kapitola 3.1. Způsob náhrady nemajetkové újmy

¹⁰⁸ PRÁŠKOVÁ, Helena. *Přestupkové právo.* 2. vydání. Praha: Leges, 2022. s. 483

¹⁰⁹ V té době JUDr. Otakar Motejl, funkční období: 18. 12. 2000- 9. 5. 2010

¹¹⁰ Závěrečné stanovisko k šetření Veřejného ochránce práv ze dne 6. 12. 2007, sp. zn. 1964/2007/VOP/JŠM

¹¹¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2006, sp. zn. 25 Cdo 2326/2000

*výdělkem poškozeného před vznikem škody a výdělkem po poškození.*¹¹² Většina autorů se taktéž shoduje na tom, že ztráta na výdělku je majetkovou újmou. Například Švestka ve svém komentáři uvádí: „Ztráta na výdělku je zvláštní majetková újma, jejíž náhradu přiznává občanský zákoník v případě škody na zdraví.“¹¹³

I přes tyto výklady správní orgány v praxi velmi často zaujímaly k aplikaci pojmu majetková škoda velmi rezervovaný přístup, což dokazuje například vyjádření ředitele Krajského úřadu Středočeského kraje k šetření veřejného ochránce práv.¹¹⁴ Ředitel krajského úřadu uvedl, že ztrátu na výdělku nelze podřadit pod pojem skutečné škody ani ušlého zisku vymezené občanským zákoníkem z roku 1964.¹¹⁵ Svou interpretaci zdůvodňuje především absencí definice pojmu „majetková škoda způsobená přestupkem“ a taktéž zaběhnutou praxí správních orgánů, které tento pojem používají pouze pro škodu na majetku, jenž je vyjádřitelná v penězích a byla bezprostředně způsobena spáchaným přestupkem. Z výše uvedené praxe správních orgánů vyplývá, že pod pojem majetková škoda nezahrnují ztrátu na výdělku ani újmu na zdraví.

Dalším případem velmi zúženého výkladu pojmů majetková škoda a poškozený ve smyslu přestupkového řízení, je vyjádření Magistrátu hlavního města Prahy jako přestupkového orgánu k šetření veřejného ochránce práv.¹¹⁶ Za poškozeného považuje pouze osobu, které vznikla škoda na majetku jako bezprostřední následek jednání pachatele, musí být tedy naplněna příčinná souvislost mezi jednáním pachatele a vznikem škody. Majetková škoda se musí projevit změnou na hmotném předmětu útoku a být vyčíslitelná ihned po jejím vzniku. Následná škoda, jakou je například ztráta na výdělku či snížení společenského uplatnění, již pod majetkovou škodu nespadá a nenahrazuje se v adhezním řízení, a to zejména z důvodu potřeby doplnění skutkového stavu, čímž by se celé řízení značně prodloužilo. Nejvyššího správní soud se s výše uvedenými výklady správních orgánů neztotožňuje.¹¹⁷

Za jeden z důvodů, proč v ZoOdpPřŘ stále není upravena možnost náhrady nemajetkové újmy způsobené spáchaním přestupku, lze považovat velmi konzervativní přístup správních orgánů již při rozhodování o náhradě majetkové škody. Správní orgány stále setrvávají na svých původních výkladech i přes odlišné názory odborné literatury, vývoj právní úpravy, zejména

¹¹² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2006, sp. zn. 25 Cdo 2326/2000

¹¹³ ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník*. Komentář 10. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 784

¹¹⁴ Závěrečné stanovisko k šetření Veřejného ochránce práv ze dne 6. 12. 2007, sp. zn. 1964/2007/VOP/JŠM

¹¹⁵ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹¹⁶ Závěrečné stanovisko k šetření Veřejného ochránce práv ze dne 6. 12. 2007, sp. zn. 2840/2007/VOP/VBG

¹¹⁷ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 6. 2011, sp. zn. 5 As 16/2011

změny přístupu k náhradě škody v občanském zákoníku i trestním řádu, i přes vyvíjející se přístup Nejvyššího správního soudu.

3.1.2 Přístup k náhradě nemajetkové újmy v trestním řízení

Trestní právo je v oblasti náhrady škody ve své úpravě mnohem konkrétnější. V § 43 TŘ konkrétně vyjmenovává co vše se v rámci adhezního trestního řízení nahrazuje, tedy jak majetková škoda, tak nemajetková újma i bezdůvodné obohacení. Již v původním znění trestního řádu z roku 1962 byla zakotvena možnost náhrady morální a jiné škody, což odpovídá dnešnímu pojetí nemajetkové újmy. Novelou trestního řádu¹¹⁸ byl s účinností od 1. 7. 2011 pojem morální a jiná škoda již nahrazen dnešním označením nemajetková újma. Změna byla pouze formální z hlediska názvosloví, nicméně oba pojmy označují újmu, která nevznikla na majetku, ale projevuje se v osobní sféře poškozeného. V rámci adhezního řízení tedy bylo možné požadovat i náhradu nemajetkové újmy stejně jako je tomu nyní.

3.2 Bezdůvodné obohacení a nárok na jeho vydání

Bezdůvodný obohacením je právní vztah dvou osob, obohaceného a ochuzeného. Obohacený je ten, kdo získal obohacení a ochuzený je ten, na jehož úkor bylo bezdůvodné obohacení získáno a tím mu vznikla majetková škoda nebo nemajetková újma.

Generální skutková podstata bezdůvodného obohacení je upravena v § 2991 odst. 1 OZ. Jedná se o přímo aplikovatelnou právní normu, k jejímuž naplnění musí být existovat 3 základní předpoklady: obohacení, bez spravedlivého důvodu a na úrok jiného.¹¹⁹ Obohacení může spočívat jednak ve zvýšení aktiv obohaceného (obohacení přímé)¹²⁰ a jednak v nesnížení jeho pasiv (obohacení nepřímé),¹²¹ ke kterému by jinak došlo.¹²² K obohacení musí dojít na úkor někoho jiného. K obohacení musí zároveň dojít bez spravedlivého důvodu, tedy bez existence právního důvodu k ponechání si obohacení a zároveň v rozporu se zásadami slušnosti a zvyklostmi soukromého života.¹²³ Nejvyšší soud se ve svém rozsudku ze dne 7. 10. 2021, sp. zn. 28 Cdo 2725/2021 uvedl, že: „*Spravedlivým důvodem pro nabytí obohacení se primárně rozumí důvod právní. O existenci spravedlivého důvodu, jenž není důvodem právním a plyne ze*

¹¹⁸ Provedenou zákonem č. 181/2011 Sb.

¹¹⁹ MELZER, Filip a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. § 2894–3081*. Komentář. Praha: Leges, 2018, s. 1273

¹²⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 3. 2014, sp. zn. 29 Cdo 3281/2012

¹²¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 12. 2012, sp. zn. 28 Cdo 1036/2012

¹²² PRÁŠKOVÁ, Helena. *Přestupkové právo*. 2. vydání. Praha: Leges, 2022. s. 392; ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 513

¹²³ SEDLÁČEK, Dušan. § 2991 [Základní ustanovení] In: PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](https://beck-online.cz)

*zásad slušnosti a zvyklostí soukromého života, lze uvažovat jen zcela výjimečně. Za právní důvod pro nabytí obohacení lze zásadně označovat právní skutečnost, jež obohacenému zakládá právo, aby na úkor ochuzeného získal majetkový prospěch, respektive aby si tento majetkový prospěch podržel, případně právní normu, z níž takové oprávnění vyplývá přímo.*¹²⁴

Existuje několik druhů nároků z bezdůvodného obohacení neboli tzv. kondikcí. Kondikce se primárně dělí na kondikce z plnění a kondikce nikoli z plnění.¹²⁵ Zvláštní skutkové podstaty bezdůvodného obohacení jsou vymezeny v § 2991 odst. 2 OZ.¹²⁶ Mezi kondikce z plnění výslovně upravené § 2951 odst. 2 patří plnění bez právního důvodu a plnění z právního důvodu, který odpadl. Výslovně upravenými kondikcemi nikoli z plnění jsou protiprávní užití cizí hodnoty a plnění za jiného. Teorie popisuje také další kondice, které již zákonem výslovně upraveny nejsou. Jedná se o kondikci plnění z právního důvodu, který nenastal, která se řadí mezi kondikce z plnění a o kondikce nikoli z plnění, kterými jsou kondikce z vynaložení nákladu ve prospěch jiného a kondikce z obohacení získaného zásahem do právní sféry jiného.¹²⁷

Způsob a rozsah vydání bezdůvodného obohacení obsahuje § 2999 OZ. Primárním způsobem je vydání předmětu bezdůvodného obohacení ochuzenému, pokud to není možné vzniká ochuzenému právo na náhradu v penězích. Peněžitá náhrada se poskytuje v obvyklé ceně, kterou představuje cenu, za niž je možné na aktuálním trhu pořídit novou věc totožných vlastností. Dalším způsobem určení rozsahu peněžité náhrady je cena služby nebo navýšení hodnoty majetku, případně ujednaná cena. Rozsah nároku na vydání bezdůvodného obohacení se liší podle jeho druhu.

Pachatel přestupku může bezdůvodné obohacení získat zejména u přestupků proti majetku. V trestním řízení může poškozený uplatnit nárok na vydání bezdůvodného obohacení například u trestného činu neoprávněného užívání cizí věci,¹²⁸ legalizace z výnosů trestné činnosti¹²⁹ a legalizace z výnosů trestné činnosti z nedbalosti.¹³⁰

¹²⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 10. 2021, sp. zn. 28 Cdo 2527/2021

¹²⁵ MELZER, Filip a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. § 2894–3081. Komentář.* Praha: Leges, 2018, s. 1268

¹²⁶ Tamtéž

¹²⁷ MELZER, Filip a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. § 2894–3081. Komentář.* Praha: Leges, 2018, s. 1272-1273

¹²⁸ § 207 TZ

¹²⁹ § 216 TZ

¹³⁰ § 217 TZ

3.2.1 Přístup k nároku na vydání bezdůvodného obohacení

S nárokem na vydání bezdůvodného obohacení počítá jak trestní řád, tak také ZoOdpPřŘ. V přestupkovém i trestním řízení platí pro uplatnění nároku na náhradu majetkové škody a vydání bezdůvodného obohacení stejná pravidla a zákon mezi nimi nečiní rozdíly. Oba nároky musí být uplatněny včas, osobou oprávněnou a návrh na jejich vypořádání musí obsahovat zákonem stanovené náležitosti. Důvodová zpráva k ZoOdpPřŘ sice v jedné větě uvádí, že postupem uvedený v § 70 odst. 1 ZoOdpPřŘ: „*bude možné uplatnit pouze škodu, nikoliv nemajetkovou újmu, a bezdůvodné obohacení získané spácháním přestupku pachatelem na úkor poškozeného,*“ nicméně v předchozích odstavcích konstatuje, že požadavky uvedené pro uplatnění nároku na náhradu majetkové škody platí shodně i pro uplatnění nároku na vydání bezdůvodného obohacení získaného přestupkem.¹³¹

3.3 Rozdíly v povaze jednotlivých nároků

Základním rozdílem mezi majetkovou škodou a bezdůvodným obohacením je způsob vzniku. Majetková škoda je výsledkem protiprávního jednání pachatele bez ohledu na jeho následné postavení. Oproti tomu bezdůvodným obohacením pachatel pro sebe získá majetkovou výhodu na úkor poškozeného, kterému tím vznikne škoda na majetku.¹³² U bezdůvodného obohacení není relevantní zavinění obohaceného ani zda je jeho jednání protiprávní či nikoli. Na vztah mezi bezdůvodným obohacením a náhradou škody existují odlišné názory. Jeden z nich tvrdí, že se jedná o subsidiární vztah, nárok na bezdůvodné obohacení může vzniknout až v případě, kdy nelze uplatnit nárok na náhradu škody. Druhý názor tvrdí, že se jedná o konkurenční vztah, oba nároky mohou být uplatněny současně vedle sebe. K tomuto názoru se přiklání současná judikatura i literatura.¹³³ Nemajetková újma vzniká, rovněž jako majetková škoda, protiprávním činem škůdce.¹³⁴ Poškozený proto může žádat náhradu majetkové škody a nemajetkové újmy vedle sebe bez omezení. Při vzniku majetkové škody a nemajetkové újmy lze vzhledem k protiprávnímu jednání pachatele daleko snadněji určit příčinnou souvislost mezi jednáním pachatele a vznikem nároku poškozeného. U nároku na vydání bezdůvodného obohacení je to složitější, protože protiprávní zavinění pachatele se nevyžaduje.

V ZoOdpPřŘ i v trestním řádu jsou pro uplatnění jednotlivých nároků stanoveny stejné požadavky. V žádném ze zákonů není výslovně uvedeno, ani naznačeno, že jeden z nároků má

¹³¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 250/2016 Sb., zvláštní část, str. 186-188

¹³² PRÁŠKOVÁ, Helena. *Přestupkové právo*. 2. vydání. Praha: Leges, 2022. s. 393

¹³³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2015. sp. zn. 31 Cdo 2307/2013

¹³⁴ § 2971 OZ

složitější povahu, a proto je potřeba o něm rozhodovat jiným způsobem. Způsob náhrady je sice vymezen rozdílně, ale uplatnění a rozhodování o jednotlivých nárocích nikoliv. V trestním řízení je poškozený povinen doložit důvod a výši jak škody, tak nemajetkové újmy i bezdůvodného obohacení. Uplatněný nárok může doložit několika způsoby například dokladem, odborným vyjádřením nebo znaleckým posudkem.¹³⁵

Proč tedy ZoOdpPřŘ neumožňuje poškozenému uplatnění jeho nároku na náhradu nemajetkové újmy, která mu byla způsobena spácháním přestupku? Jako odpověď se nabízí právě rozdílná povaha a složitost jednotlivých nároků, což ale vyvrací předchozí odstavec. Zákon sice výslovně neuvádí rozdílnost složitosti posuzování jednotlivých nároků, z jejich povahy lze ovšem drobné odchylky odvodit. Nejjednodušší je dle mého názoru rozhodování o náhradě majetkové škody, protože se dá velmi snadno doložit například dokladem o koupi věci za konkrétní částku, případně odborným vyjádřením o snížení hodnoty věci jejím poškozením. Nemajetková újma se již tak zdatelně neprojevuje a k jejímu vyčíslení zpravidla dochází až s odstupem. Nicméně pro vyčíslení nemajetkové újmy na zdraví skládající se z bolestného a ztížení společenského uplatnění lze použít Metodiku NS. Určení bezdůvodného obohacení se ovšem také neobejde bez odborného posouzení, pokud poškozenému nelze vydat věc v původní podobě. V případě nemožnosti vydání věci v původním stavu je potřeba bezdůvodné obohacení určit na základě ekonomického trhu v době vzniku obohacení. Daleko podobnější mi tedy přijde určování nároku na náhradu nemajetkové újmy a vydání bezdůvodného obohacení. K oběma z nich je totiž potřeba odbornějšího posouzení při vyčíslení nároku, oproti určování náhrady majetkové škody. Z tohoto důvodu mi nepřijde logické, že ZoOdpPřŘ zakotvil možnost rozhodování o nároku na náhradu bezdůvodného obohacení a zároveň zrušil možnost rozhodování o nároku na náhradu nemajetkové újmy, vzhledem k tomu že je postup při jejich určování je velmi podobný.

3.4 Uplatnění nároků v přestupkovém řízení

V rámci přestupkového řízení lze uplatnit pouze nárok na náhradu majetkové škody nebo na vydání bezdůvodného obohacení.¹³⁶ Oproti tomu v trestním řízení je možné kromě přechozích dvou nároků uplatnit také nárok na náhradu nemajetkové újmy. Nicméně i přes drobnou odlišnost v předmětu řízení mají obě řízení stejnou povahu.¹³⁷ O obou nárocích je

¹³⁵ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 520

¹³⁶ PRÁŠKOVÁ, Helena. *Přestupkové právo*. 2. vydání. Praha: Leges, 2022. s. 387

¹³⁷ PRÁŠKOVÁ, Helena. *Přestupkové právo*. 2. vydání. Praha: Leges, 2022. s. 482

možné zahájit řízení pouze na návrh poškozené osoby, adhezní řízení je tedy tzv. návrhovým řízením.

Aby se návrh stal projednatelným, musí být uplatněn u správního orgánu řádně. Řádné uplatnění znamená, že návrh musí splňovat všechny zákonné požadavky a zároveň musí být uplatněn v zákonem stanovené lhůtě. Řádně uplatněný návrh musí obsahovat zejména označení škůdce nebo osoby, která se bezdůvodně obohatila, nicméně pouze v případě, že je tato osoba známa, dále pak důvod a výši škody, která vznikla a na závěr návrh jakým způsobem má správní orgán rozhodnout o uplatněném nároku, tzv. petit.

Označení konkrétního škůdce má velký význam zejména v případech, kdy je v rámci společného řízení projednáváno více přestupků, které spolu věcně souvisejí, ale byly spáchány ve spolupachatelství několika osob.

Důvod a výše uplatněné škody musí být v návrhu rovněž specifikovány. Důvodová zpráva k ZoOdpPřŘ uvádí, že: „určení výše bezdůvodného obohacení získaného spácháním přestupku, resp. nároku na jeho vrácení, by svou skutkovou a právní složitostí mělo zpravidla odpovídat určení nároku na náhradu škody (viz. například plnění poskytnuté na základě podvodu apod.).“¹³⁸

Lhůta pro podání návrhu plyne z § 70 odst. 2 věta druhá ZoOdpPřŘ. Nárok na náhradu škody nebo nárok na vydání bezdůvodného obohacení lze uplatnit u správního orgánu nejpozději při prvním ústním jednání nebo ve lhůtě stanovené správním orgánem.¹³⁹

Uplatnění příslušných nároku u správního orgánu zakládá účastenství poškozeného v adhezním řízení, v případě že dosud nebylo založeno jiným způsobem.

3.5 Uplatnění nároku v trestním řízení

Uplatnění adhezního nároku poškozeného v trestním řízení je upraveno v § 43 odst. 3 TŘ. Podle tohoto ustanovení je poškozený oprávněn navrhnout, aby byla pachateli trestného činu uložena povinnost nahradit majetkovou škodu a nemajetkovou újmu nebo vydat bezdůvodné obohacení. Způsob provedení náhrady je zákonem určen. Majetková škoda a nemajetková újma se nahrazuje v penězích a pachatelem získané bezdůvodné obohacení se vydává zpět poškozenému. Stejně jako v případě adhezního řízení v rámci přestupkového řízení se jedná o řízení návrhové. Specifikem návrhového řízení je, že může soud rozhodnout o nárocích

¹³⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 250/2016 Sb., zvláštní část, str. 186-188

¹³⁹ PRÁŠKOVÁ, Helena. *Přestupkové právo*. 2. vydání. Praha: Leges, 2022. s. 484

poškozeného pouze pokud poškozený své nároky v trestním řízení uplatní, nemůže o nich rozhodnout z úřední povinnosti.¹⁴⁰

Nárok na náhradu nemajetkové újmy musí být uplatněn řádně a včas, aby bylo možné ho projednat v rámci adhezního řízení. Nárok musí být uplatněn vůči konkrétnímu obviněnému, což je velmi důležité zejména v případech, kdy se koná společné řízení proti několika spoluobviněným.

Dále je potřeba v návrhu vymezit důvod a stanovit výši nebo rozsah uplatněného nároku. Vzhledem k tomu, že náhradu lze na základě zákona požadovat pouze v penězích, musí poškozený uvést v žalobním návrhu přesně vyčíslenou částku nebo ji určit alespoň minimální částkou. Poškozený nemůže pouze odkázat na zjištění výše peněžité částky soudem či na určení např. ošetřujícím lékařem v případech způsobení újmy na zdraví. Z § 43 odst. 3 TZ rovněž plyne, že důvod a výše způsobené nemajetkové škody musí být doložena. Za doklad pro adhezní řízení je možné považovat například odborné vyjádření lékaře ke zdravotnímu stavu poškozenému, kterému bylo ublíženo na zdraví, ve kterém konkrétně vyčíslí prostřednictvím bodového ohodnocení jednotlivých zranění podle Metodiky NS celkovou peněžitou částku odpovídající způsobené nemajetkové újmě. K dodržení včasnosti podání návrhu k uplatnění adhezního nároku je potřeba, aby byl tento návrh uplatněn nejpozději v hlavním líčení před zahájením dokazování, k opožděnému návrhu se poté při rozhodování o něm již nepřihlíží.¹⁴¹

Pro uplatnění jakéhokoliv z nároků v trestním řízení platí stejná pravidla. Trestní řád nečiní žádné rozdíly mezi jednotlivými nároky pro jejich případnou složitost vyčíslení či dokazování.

¹⁴⁰ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 521-522

¹⁴¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 520

4 Způsob náhrady nemajetkové újmy a určení její výše pomocí Metodiky NS

4.1 Způsob náhrady nemajetkové újmy

Způsob náhrady nemajetkové újmy upravuje § 2951 odst.1 OZ. Podle něj je způsobem náhrady nemajetkové újmy přiměřené zadostiučinění. Přiměřené zadostiučinění má být primárně učiněno způsobem, který je schopen skutečně a dostatečně účinně odčinit způsobenou újmu, tzv. morální satisfakce.¹⁴² Takovým způsobem může být například omluva nebo uveřejnění výroku soudu v médiích v případě zásahu do cti poškozeného. Až v případě, že morální satisfakcí nebylo možné přiměřené zadostiučinění dosáhnout, musí být náhrada nemajetkové újmy poskytnuta v penězích, tzv. relutární satisfakce.¹⁴³

Důležitým kritériem pro zvolení způsobu náhrady je posouzení přiměřenosti zadostiučinění. Přiměřenost se musí posuzovat vždy ve vztahu ke konkrétnímu případu, je tedy potřeba zkoumat všechny příčiny které vedly ke vzniku nemajetkové újmy. Příčinami podstatnými pro určení výše náhrady nemajetkové újmy v penězích jsou například do jakého nemajetkového statku bylo zasááno, jaká byla intenzita zásahu,¹⁴⁴ okolnosti na straně poškozeného (míra snížení jeho důstojnosti ve společnosti, vliv na jeho postavení v osobním i pracovním životě) a škůdce (forma zavinění, způsob zásahu a doba trvání, snaha o nápravu způsobených následků).¹⁴⁵ Nejvyšší soud ve svém rozsudku¹⁴⁶ stanovil indicie pro určení náhrady nemajetkové újmy. Podle Nejvyššího soudu musí výše přiznaného zadostiučinění odpovídat výši zadostiučinění přiznaného ve velmi podobných případech. Pokud neexistuje případ, který by se s novým případem shodoval v podstatných znacích, je nutné ho porovnat s jinými případy. Pokud nebude možné stanovit výši zadostiučinění ani podle jiného případu, musí se stanovit tak, aby odpovídala ekonomické realitě České republiky a byla na základě společenského konsenzu vnímána jako spravedlivá.¹⁴⁷

Z výkladu textu § 70 odst. 1 OSŘ vyplývá, že volba způsobu náhrady nemajetkové újmy je na poškozeném. Poškozený si může prostřednictvím žalobního návrhu zvolit, zda chce

¹⁴² MELZER, Filip a kol. *Občanský zákoník – velký komentář.: Svazek IX. § 2894–3081*. Komentář. Praha: Leges, 2018, s. 954 m.č. 304

¹⁴³ PAŠEK, Martin. § 2951 [Způsob náhrady]. In: PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník. Komentář 2. vydání (2. aktualizace)*. Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 6. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](https://www.beck-online.cz)

¹⁴⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 6. 3. 2012, sp. zn. 1586/09

¹⁴⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 7. 2020, sp. zn. 25 Cdo 167/2019; MELZER, Filip a kol. *Občanský zákoník – velký komentář.: Svazek IX. § 2894–3081*. Komentář. Praha: Leges, 2018, s. 955 m.č. 311-315

¹⁴⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 9. 2015, sp. zn. 30 Cdo 1747/2014

¹⁴⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 9. 2015, sp. zn. 30 Cdo 1747/2014

odčinit nemajetkovou újmu poskytnutím morálního zadostiučinění nebo zadostiučinění v penězích. V některých zákonem stanovených případech je možné poskytnout pouze náhradu v penězích. V těchto případech se nehledí na požadavek poškozeného a zákon má přednost. Poškozený musí svůj nárok dostatečně specifikovat v žalobním návrhu. Pokud požaduje náhradu v penězích musí v žalobním návrhu uvést konkrétní výši peněžitého zadostiučinění rozdělenou na jednotlivé částky podle samostatných důvodů.¹⁴⁸

Správní orgán v přestupkovém řízení podle předchozího zákona¹⁴⁹ nemohl a doposud nemůže rozhodovat o náhradě nemajetkové újmy, proto ZoOdpPřŘ neupravuje způsob její náhrady. Nicméně v § 70 ZoPř ani v aktuálně účinném § 89 ZoOdpPřŘ,¹⁵⁰ který jej nahradil, není upraven ani způsob náhrady majetkové škody. V § 89 odst. 1 ZoOdpPřŘ je pouze uvedeno, že má správní orgán působit na poškozeného tak, aby škodu dobrovolně nahradil, přičemž způsob náhrady neuvádí. Pro učení způsobu náhrady škody je proto potřeba vycházet z § 2951 odst.1 OZ podle kterého se majetková škoda nahrazuje primárně uvedením do původního stavu (naturální restituce). Náhrada v penězích se poskytuje až v případě nemožnosti náhrady prostřednictvím naturální restituce nebo pokud o to sám poškozený požádá. Otázka volby způsobu náhrady náleží poškozenému.

Možnost rozhodování o nároku na náhradu nemajetkové újmy v rámci trestního řízení byla zavedena novelou TŘ provedenou zákonem č. 181/2011 Sb., který nabyl účinnosti od 1. 7. 2011. Do té doby bylo možné v adhezním řízení rozhodovat pouze o náhradě majetkové újmy. Za majetkovou újmu byla ale také považována i újma na zdraví, bolestné a ztížení společenského uplatnění.¹⁵¹ Trestní řád v § 43 odst. 3 výslovně stanoví,¹⁵² že nemajetková újma se nahrazuje v penězích. Z dikce tohoto ustanovení vyplývá, že morální satisfakce není v trestním řízení přípustná. Vrchní soud ovšem ve svém usnesení o zamítnutí odvolání uvedl, že v trestním řízení lze za určitou formu satisfakce: „*považovat i trestní odsouzení škůdce, jakož i to, že obžalovaný vyjádřil lítost nad újmou, kterou poškozenému způsobil a poškozenému se omluvil*“.¹⁵³

¹⁴⁸ SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 3. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023

¹⁴⁹ ZoPř

¹⁵⁰ Ve znění účinném do 31. 12. 2024

¹⁵¹ PŮRY, František. *1. Možnost rozhodnout o náhradě (odčinění) nemajetkové újmy v trestním řízení*. In: ŽDÁREK, Roman a kol. *Metodika odškodňování imateriálních újem na zdraví*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 70, marg. č. 97

¹⁵² Srov. § 228 odst. 1 TŘ

¹⁵³ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 19. 5. 2022, sp. zn. 1 Tmo 3/2022

4.2 Určení výše náhrady nemajetkové újmy pomocí Metodiky Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví

Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví¹⁵⁴ byla přijata jako dočasný metodický návod pro určení výše náhrady nemajetkové újmy na zdraví. Nejvyšší soud tímto metodickým návodem reagoval na OZ nově přijatou koncepci volného soudcovského uvážení při určování výše náhrady nemajetkové újmy na zdraví po vzoru rakouské a německé úpravy. Jejím přijetím byla zrušena vyhláška č. 440/2001 Sb. o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění. Metodika NS má pouze doporučující charakter a pro soudce není závazná. Jejím účelem je zejména vytvoření ustálené soudní judikatury a regulace mimosoudní praxe.¹⁵⁵

Náhradu nemajetkové újmy na zdraví Metodika NS rozděluje do dvou složek, první z nich je bolestné a druhou ztížení společenského uplatnění. Hodnocení bolestného je založeno na bodovém hodnocení. Metodika NS stanovuje přehled bolestí spolu s jejich bodovým ohodnocením, celkový počet bodů se poté vynásobí částkou odpovídající hodnotě jednoho bodu. Dále uvádí doporučení ke stanovení bolestného bodu, jenž by se měl odvozovat od 1% hrubé měsíční nominální mzdy přepočtené na počet zaměstnanců v národním hospodářství za kalendářní rok předcházející roku v němž vznikl nárok.¹⁵⁶ Ztížení společenského uplatnění se naproti tomu podle Metodiky NS stanoví jako procentuální vyjádření ztráty lepší budoucnosti, tedy možností získat určité životní příležitosti, které se zjišťují v devíti oblastech společenského zapojení.

K určení celkové výše náhrady nemajetkové újmy na zdraví Metodika NS doporučuje, aby hodnocení zdravotního stavu poškozeného bylo provedeno znalcem z oboru zdravotnictví odvětví stanovení nemateriální újmy na zdraví.¹⁵⁷

4.2.1 Současné použití Metodiky Nejvyššího soudu v rámci trestního řízení

Pro posouzení odborné otázky důležité pro trestní řízení si orgán činný v trestním řízení podle § 105 odst. 1 TR musí vyžádat odborné vyjádření. V případě, že odborné vyjádření pro složitost odborné otázky nepostačuje k jejímu objasnění, musí orgán činný v trestním řízení

¹⁵⁴ Metodika Nejvyššího soudu ze dne 12. března 2014 k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 občanského zákoníku), sp. zn. Cpjn 14/2014

¹⁵⁵ PAVELEK, Ondřej. *Náhrada nemajetkové újmy na zdraví a při usmrcení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. s. 41-51

¹⁵⁶ Srov. § 3 nařízení vlády č. 276/2015 Sb., ze dne 12. října 2015 o odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění způsobené pracovním úrazem nebo nemocí z povolání

¹⁵⁷ VOJTEK, Petr, PÚRY, František. Aktuální otázky náhrady nemajetkové újmy. *Soudní rozhledy* [online databáze] 2017, č. 11-12 [cit. 8. listopadu 2022]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

přibrat do řízení znalce. Znalec vypracovává písemný znalecký posudek na základě otázek předložených orgánem činným v trestním řízení, který ho do řízení přibral. Znalecký posudek může předložit také strana trestního řízení,¹⁵⁸ pokud obsahuje všechny zákonem požadované náležitosti a doložku znalce o vědomosti následků při zpracování vědomě nepravdivého znaleckého posudku.¹⁵⁹

Metodikou NS by měl trestní soud respektovat zejména při rozhodování o náhradě nemajetkové újmy způsobené ublížením na zdraví, při určování výše bolestného a ztížení společenského uplatnění.¹⁶⁰ Metodika NS v technické části doporučuje, aby v rámci soudního sporu byl jako důkaz pro odčinění nemajetkové újmy na zdraví vypracován znalecký posudek. Znalecký posudek by měl být vypracován znalcem z oboru zdravotnictví, odvětví odškodňování nemateriálních újem na zdraví. Kvalifikačními požadavky na znalce jsou vysokoškolské magisterské vzdělání v oboru všeobecné lékařství, specializovaná způsobilost k výkonu povolání lékaře, zubního lékaře nebo farmaceuta podle zákona č. 95/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti a nadstavbový kurz odškodňování újem podle OZ, který zahrnuje základy Mezinárodní kvalifikace funkčních schopností, disability a zdraví,¹⁶¹ aplikaci MFK pro účely odškodňování ztížení společenského uplatnění podle Metodiky NS a určování bolestného podle Metodiky NS.

Jak již bylo řečeno Metodika NS není pro soudce závazná, jedná se pouze o výkladovou pomůcku. Nejvyšší soud v usnesení ze dne 20. 9. 2017, sp. zn. 8 Tdo 190/2017 zdůraznil, že „znalci z oboru zdravotnictví, odvětví stanovení nemateriální újmy na zdraví, nepřisluší, aby na základě Metodiky Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví sám stanovil a určil částku náhrady za ztížení společenského uplatnění, neboť je to soud, kdo stanoví její výši podle předem daných kritérií. Znalec má pouze vytvořit dostatečně odborný podklad sloužící soudci k vyřešení právní otázky, kterou je stanovení konkrétní výše peněžité náhrady za nemajetkovou újmu.¹⁶² Nejvyšší soud zároveň upozornil na to, že znalec z oboru zdravotnictví vzhledem k jeho odbornosti a specializaci může s použitím Metodiky NS ohodnotit pouze vytrpěné bolesti. Posouzení vytrpěných bolestí je odbornou otázkou, kterou je znalec oprávněn

¹⁵⁸ Stranou trestního řízení je podle § 12 odst. 6 TŘ ten, proto komu se trestí řízení vede, zúčastněná osoba, poškozený a v řízení před soudem také státní zástupce.

¹⁵⁹ § 110a TŘ

¹⁶⁰ PŮRY, František. 9. Přiznání nároku poškozeného na náhradu nemajetkové újmy v adhezním řízení. In: ŽĎÁREK, Roman a kol. *Metodika odškodňování imateriálních újem na zdraví*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 91, marg. č. 108.

¹⁶¹ Světová zdravotnická organizace WHO. *Mezinárodní kvalifikace funkčních schopností, disability a zdraví* [online]. Praha: Národní rada osob se zdravotním postižením, 2001. 280 s. Dostupné z: https://www.uzis.cz/sites/default/files/knihovna/mkf_cz.pdf; Dále bude označována zkratkou MKF.

¹⁶² Nejvyšší soud: Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 9. 2017, sp. zn. 8 Tdo 190/2017

řešit. Naproti tomu omezení poškozeného v každodenním životě není odbornou otázkou, proto není potřeba k jejímu řešení přibírat znalce. Omezení se vyskytuje především v oblasti rodinného života, dále pak v oblasti pracovní, společenské, psychické, sportovní a kulturní. K jeho prokázání postačuje i pouhý výslech svědků,¹⁶³ bez nutnosti odborných znalostí.

Při určování výše náhrady nemajetkové újmy v trestním řízení je možné používat Metodiku NS, ale je třeba brát v potaz její nezávaznost a doporučující povahu. I v trestním řízení je určení konečné výše náhrady ponecháno na volné úvaze soudce, aby byly dostatečně zohledněny všechny individuální okolnosti případu.

4.2.2 Možnost použití Metodiky Nejvyššího soudu v přestupkovém řízení

Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 8. 3. 2023, sp. zn. I. ÚS 10/10/22 konstatoval: „*Metodika je nepochybně velmi užitečnou pomůckou při mimosoudních vyjednáváních*“.¹⁶⁴ Mimosoudní jednání je formou smírného řešení deliktního závazku, které předchází podání žaloby k soudu. Vzhledem k tomu, že Metodiku NS lze použít i při mimosoudním řešení sporu lze výkladem podle argumentu *a minori ad maius* dovodit možnost jejího použití také v přestupkovém řízení.

Z předchozích odstavců vyplývá, že Metodika NS pouze doporučuje použití znaleckého posudku jako důkaz pro odčinění náhrady nemajetkové újmy v soudním řízení. Soudní řízení je oproti přestupkovému řízení formálnější a vztahuje se na řešení složitějších případů. Dle mého názoru by se toho doporučení nemělo vztahovat i na přestupkové řízení s ohledem na jeho charakter. Zároveň souhlasím s tím, že Metodiku NS by bylo možné při určování náhrady nemajetkové újmy použít, bez nutnosti znaleckého posudku, pouze prostřednictvím odborného vyjádření.

¹⁶³ Nález Ústavního soudu ze dne 8. 3. 2023, sp. zn. I. ÚS 1010/22

¹⁶⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 8. 3. 2023, sp. zn. I. ÚS 1010/22

5 Rozhodnutí o uplatněném nároku na náhradu nemajetkové újmy

5.1 Způsob rozhodnutí o uplatněném nároku

Správní orgán může v adhezním řízení rozhodnout pouze o povinnosti k náhradě škody nebo vydání bezdůvodného obohacení. Správní orgán má podle § 89 odst. 1 ZoOdpPřŘ primárně pozitivně působit na obviněného tak, aby dobrovolně nahradil škodu způsobenou spácháním přestupku nebo vydal bezdůvodné obohacení získané na úkor poškozeného.¹⁶⁵ Reparační funkci přestupkového řízení zdůrazňuje také důvodová zpráva, která uvádí: „*Nadále zůstává zachována povinnost správního orgánu preventivně působit na obviněného za účelem dobrovolného nahrazení škody nebo vydání bezdůvodného obohacení, čímž se posiluje reparační funkce řízení o přestupku (snaha obviněného o nápravu negativních následků spáchaného přestupku se může promítnout do možnosti využití odklonu nebo alespoň při vyměřování správního trestu).*“¹⁶⁶ Až v případě, že škoda není nahrazena a bezdůvodné obohacení není vydáno dobrovolně, může správní orgán uložit pachateli přestupku povinnost nahradit škodu nebo vydat bezdůvodné obohacení ve výroku rozhodnutí o přestupku.¹⁶⁷

Další podmínkou pro uložení povinnosti náhrady nároků poškozeného je uznání obviněného vinným z přestupku, kterým způsobil majetkovou škodu nebo jehož prostřednictvím se na úkor poškozeného bezdůvodně obohatil. Pro uložení povinnosti k náhradě musí existovat příčinná souvislost mezi spácháním přestupku a vznikem škody nebo bezdůvodného obohacení. Dále musí být dostatečně prokázán rozsah uplatněného nároku, který má oporu v hmotném právu a nesmí existovat žádná překážka znemožňující rozhodnutí o uplatněném nároku.¹⁶⁸

ZoOdpPřŘ neposkytuje správnímu orgánu právní rámec k rozhodování o nároku na náhradu nemajetkové újmy. Správní orgán nemůže rozhodovat o tomto nároku, a to ani prostřednictvím analogie podle § 228 TŘ ve spojení s § 43 odst. 3 TŘ. Podle Matese je jen otázkou času, kdy soudy začnou přiznávat možnost uplatnění nároku na náhradu nemajetkové újmy v přestupkovém řízení s odkazem na analogické použití trestního řádu a práv poškozeného

¹⁶⁵ VETEŠNÍK, Pavel. Poškozený jako účastník v řízení přestupku. *Acta Iuridica Olomoucensia* [online databáze], 2014 [cit. 8. listopadu 2022]. Dostupné z: databáze app.codexis.cz

¹⁶⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 250/2016 Sb., zvláštní část, str. 186-188

¹⁶⁷ § 89 odst. 2 ZoOdpPřŘ

¹⁶⁸ PRÁŠKOVÁ, Helena. *Přestupkové právo*. 2. vydání. Praha: Leges, 2022. s. 486-487

v trestním řízení.¹⁶⁹ Na možnost odkázání poškozeného s jeho nárokem na soud nebo jiný orgán veřejné moci podle § 89 odst. 2 ZoOdpPřŘ při uplatnění nároku na náhradu nemajetkové újmy existují odlišené názory. Mates uvádí, že pokud poškozený uplatní nárok na náhradu nemajetkové újmy bude se svým nárokem odkázán na soud nebo jiný orgán veřejné moci.¹⁷⁰ Naopak poradní sbor ministerstva vnitra v odůvodnění závěru č. 147 uvádí, že správní orgán nemůže odkazovat poškozeného s jeho nárokem na náhradu nemajetkové újmy na soud nebo jiný příslušný orgán, protože již samotný odkaz by byl výrokem o náhradě nemajetkové újmy, k jehož vydání správní orgán není kompetentní.¹⁷¹

Nejvyšší správní soud ve svém rozsudku konstatoval, že „*správní orgán není oprávněn svévolně odkazovat poškozeného na adhezní řízení v případě, kdy v přestupkovém řízení je vyslovena vina a nic nebrání tomu, vyčíslit nárok poškozeného a určit povinnost pachatele způsobenou škodu uhradit.*“¹⁷²

5.2 Povaha a kompetence správního orgánu v porovnání s trestním soudem

5.2.1 Povaha a kompetence správního orgánu v přestupkovém řízení

Hlavní roli v přestupkovém řízení zastává správní orgán. Pojem správní orgán je legislativní zkratkou pod kterou správní řád řadí orgány moci výkonné, orgány územních samosprávných celků, jiné orgány, právnické a fyzické osoby vykonávající působnost v oblasti veřejné správy.¹⁷³ Správní orgán patří mezi hlavní subjekty přestupkového řízení, má vliv na jeho průběh a je nositelem procesních práv a povinností.¹⁷⁴ Správní orgány jsou určeny k rozhodování o přestupcích na základě věcné, místní a funkční příslušnosti.

Věcná příslušnost určuje orgán, kterého druhu a stupně povede v konkrétní věci řízení a bude o ni rozhodovat.¹⁷⁵ Podle § 10 správního řádu jsou správní orgány věcně příslušné k jednání a rozhodování ve věcech, které jim byly svěřeny zákonem nebo na základě zákona. K řízení o přestupcích je věcně příslušný správní orgán stanovený zvláštním zákonem. Pokud

¹⁶⁹ MATES, Pavel. K některým procesním ustanovením zákona o odpovědnosti za přestupky. *Právní rozhledy* [online databáze], 2017, č. 3 [cit. 20. října 2022]. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](https://www.beck-online.cz).

¹⁷⁰ Tamtéž

¹⁷¹ Ministerstvo vnitra. *Závěr č. 147 zasedání poradního sboru ministerstva vnitra ke správnímu řádu ze dne 4. 3. 2016*. In: *Závěry poradního sboru ministerstva vnitra ke správnímu řádu a správnímu trestání z let 2005 až 2021* [online]. Praha: Odbor legislativy a koordinace předpisů, 2022. s. 391. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/zavery-poradniho-sboru-ministra-vnitra-ke-spravnimu-radu-a-spravnimu-trestani-z-let-2005-az-2021.aspx>

¹⁷² Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 6. 2018, sp. zn. 10 As 210/2016

¹⁷³ § 1 odst. 1 správního řádu

¹⁷⁴ PRÁŠKOVÁ, Helena. *Přestupkové právo*. 2. vydání. Praha: Leges, 2022. s. 348

¹⁷⁵ PRÁŠKOVÁ, Helena. *Přestupkové právo*. 2. vydání. Praha: Leges, 2022. s. 350

zvláštní zákon správní orgán nestanoví, příslušným správním orgánem se stává obecní úřad obce s rozšířenou působností. K řízení o přestupcích vyjmenovaných v § 60 odst. 2 ZoOdpPřŘ je věcně příslušný obecní úřad.¹⁷⁶

Místní příslušnost určuje správní orgán v konkrétním místě, který bude o předmětu řízení rozhodovat.¹⁷⁷ Místní příslušnost je vymezena pomocí čtyř kritérií. Kritéria pro posouzení jsou v k sobě v poměru subsidiarity, pokud nelze určit místní příslušnost na základě jednoho z nich, bude určena podle následujícího kritéria. Místně příslušný k řízení o přestupku je správní orgán, v jehož obvodu byl přestupek spáchán, případně správní orgán, v jehož obvodu podezřelý z přestupku má nebo naposledy měl trvalý pobyt dále pak správní orgán, v jehož obvodu podezřelý z přestupku má nebo naposledy měl sídlo, vykonává nebo vykonával svoji činnost nebo má nebo měl svůj nemovitý majetek. Pokud nelze určit správní orgán ani podle jednoho z předchozích kritérií, je místně příslušným správní orgán, v jehož obvodu vyšel přestupek nejdříve najevo.¹⁷⁸

Funkční příslušnost k řízení o přestupcích náleží obecnímu úřadu a obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností, případně komisi pro projednávání přestupků, pokud je starostou zřízena. Komise pro projednávání přestupků jako zvláštní orgán obce může projednávat pouze přestupky vyjmenované v § 61 odst. 2 ZoOdpPřŘ.

V ZoOdpPřŘ. není upraveno, kdo jedná jménem správních orgánů v řízení o přestupcích, proto subsidiárně použijeme správní řád.¹⁷⁹ Jménem správního orgánu podle správního řádu jedná oprávněná úřední osoba. Oprávněnou úřední osobou podle správního řádu je každá osoba bezprostředně se podílející na výkonu pravomoci správního orgánu. Tato osoba provádí úkony správního orgánu, k jejichž vykonávání je oprávněna vnitřními předpisy nebo pověřena vedoucím správního orgánu.¹⁸⁰

Ustanovení 111 ZoOdpPřŘ upravuje požadavky na oprávněnou úřední osobu. Požadavky musí být splněny předtím, než oprávněná úřední osoba začne provádět úkony správního orgánu v přestupkovém řízení. Základním požadavkem je vysokoškolské vzdělání v magisterském studijním programu právo a právní věda, právo nebo bezpečnostně právní studia na vysoké škole v České republice nebo prokázání odborné způsobilosti osvědčením o vykonání zkoušky složené u Ministerstva vnitra. Obsahem odborné zkoušky je ověření

¹⁷⁶ § 60 odst. ZoOdpPřŘ

¹⁷⁷ PRÁŠKOVÁ, Helena. *Přestupkové právo*. 2. vydání. Praha: Leges, 2022. s. 355

¹⁷⁸ § 62 ZoOdpPřŘ

¹⁷⁹ § 14 odst. 1 ve spojení s § 15 odst. 2 správního řádu; JEMELKA, Luboš. § 111 [Požadavky na oprávněnou úřední osobu]. In: JEMELKA, Luboš, VETEŠNÍK, Pavel. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. Zákon o některých přestupcích. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 878

¹⁸⁰ § 14 odst. 1 ve spojení s § 15 odst. 2 správního řádu

znalostí organizace a činnosti veřejné správy a právních předpisů v oblasti odpovědnosti za přestupky.¹⁸¹ Oproti původní úpravě,¹⁸² podle které musela mít oprávněná úřední osoba vysokoškolské vzdělání nejméně v bakalářském studijním programu v jiném než právním oboru a zároveň prokázat odbornou způsobilost zkouškou provedenou u Ministerstva vnitra, došlo ke zmírnění požadavků upuštěním od potřeby bakalářského titulu. Z důvodové zprávy¹⁸³ vyplývá, že k tomuto zmírnění došlo v reakci na nedostatek personálu s požadovanou kvalifikací k výkonu přestupkové agendy, a to zejména v územních samosprávních celcích. Rovněž uvádí, že: „*právní úprava umožní docílit zvýšení kvalifikace oprávněných úředních osob v řízení o přestupku.*“¹⁸⁴

Podle mého názoru není řešením nedostatku kvalifikovaného personálu zmírnění požadavků na výkon jejich funkce, jelikož to může v praxi přinést daleko více škody než užitku. Tento krok sice může mít za následek zvýšení počtu oprávněných úředních osob, ale myslím si, že tímto způsobem nelze zvýšit jejich kvalifikaci, jak uvádí důvodová zpráva.¹⁸⁵ Přestupkové řízení je sice méně formalizované oproti trestnímu řízení a rozhoduje se v něm o méně závažných skutcích oproti trestným činům, ale i přesto si myslím, že by v něm měli rozhodovat kvalifikované osoby. Důležitost požadavku kvalifikace spatřuji zejména v četnosti přestupkových řízení ve společnosti a posílení důvěry adresátů veřejné správy v její vykonavatele.

5.2.2 Povaha a kompetence soudu v trestním řízení

Vedení trestního řízení a rozhodování o vině a trestu obviněného je v kompetenci soudu.¹⁸⁶ Soud je rovněž jako správní orgán určen prostřednictvím věcné, funkční a místní příslušnosti.

Věcná příslušnost určuje soud, kterého druhu a stupně bude v daném trestním řízení rozhodovat. Na ni navazuje funkční příslušnost, která určuje soud, jakého stupně bude rozhodovat podle stádia procesního řízení. Většina trestních řízení v prvním stupni spadá do kompetence okresního soudu¹⁸⁷ a řízení koná samosoudce.¹⁸⁸ Krajský soud rozhoduje jako soud

¹⁸¹ § 111 ZoOdpPřŘ ve znění účinném do 31. 12. 2024

¹⁸² § 111 ZoOdpPřŘ ve znění účinném do 31. 1. 2022

¹⁸³ Důvodová zpráva k zákonu č. 417/2021 Sb., obecná část str. 8-9; Důvodová zpráva k zákonu č. 417/2021 Sb., zvláštní část, str. 29

¹⁸⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 417/2021 Sb., obecná část, str. 9

¹⁸⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 417/2021 Sb., obecná část, str. 8-9, Důvodová zpráva k zákonu č. 417/2021 Sb., zvláštní část, str.29

¹⁸⁶ Čl. 90 Ústavy, čl. 40 odst. 1 Listiny základních práv a svobod

¹⁸⁷ § 16 TŘ

¹⁸⁸ § 3 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb. o soudech a soudcích ve spojení s § 314a TŘ

prvního stupně jen o trestných činech, na které trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody, jehož dolní hranice činí nejméně 5 let nebo za něž lze uložit výjimečný trest a o dalších taxativně stanovených trestných činech¹⁸⁹ bez ohledu na dolní hranici trestní sazby trestu odnětí svobody. Krajský soud rozhoduje většinou v tříčlenném senátu, který se skládá z předsedy senátu a dvou přísedících.¹⁹⁰

Místní příslušnost určuje, který konkrétní okresní nebo krajský soud a ze kterého soudního obvodu, bude konkrétní věc rozhodovat. Místní příslušnost soudu je stanovena shodně s místní příslušností správního orgánu, jelikož § 62 ZoOdpPřŘ byl vytvořen na podkladě § 18 TŘ. Primárně je místní příslušnost soudu určena místem spáchání trestného činu, pokud ho nelze zjistit, bude jím obvod, v němž obviněný bydlí, zdržuje se nebo pracuje, jestliže ani toto místo nelze určit, bude místně příslušným soud, v jehož obvodu vyšel trestný čin najevo. Jednotlivá kritéria jsou ve vztahu subsidiarity, když nelze zjistit místní příslušnost podle prvního v řadě, určí se podle následujícího kritéria v řadě.

Samosoudce podle § 314a odst. 1 TŘ rozhoduje o trestných činech, na které trestní zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje 5 let, v ostatních případech rozhoduje senát. Samosoudcem může být pouze soudce. Předpoklady pro výkon soudce upravuje § 60 zákona o soudech a soudcích. Soudcem může být ustanoven plně svéprávný a bezúhonný státní občan České republiky, pokud jeho zkušenosti a morální vlastnosti zaručují řádný výkon funkce a který nejpozději v den ustanovení dosáhl 30 let věku a se svým ustanovením souhlasí. Odborným předpokladem pro výkon soudce je úspěšné absolvování vysokoškolského vzdělání v magisterském studijním programu v oblasti práva na vysoké škole v České republice, vykonání praxe, složení odborné justiční zkoušky a úspěšné absolvování výběrového řízení na funkci soudce.¹⁹¹ Senát okresního soudu se skládá z předsedy senátu a ze dvou přísedících¹⁹² a senát krajského soudu rozhodující jako soud prvního stupně je tříčlenný a skládá se z předsedy senátu a dvou přísedících.¹⁹³ Předsedou senátu může být pouze soudce. Předpokladem pro výkon funkce přísedícího je pouze české státní občanství, plná svéprávnost a bezúhonnost, zkušenosti a morální vlastnosti zaručující řádný výkon funkce a dosažení věku 30 let nejpozději v den ustanovení. Odborné předpoklady pro výkon funkce přísedícího nejsou zákonem vyžadovány, proto jsou přísedící často označováni jako tzv. soudci z lidu.¹⁹⁴

¹⁸⁹ § 17 odst. 2 TŘ

¹⁹⁰ § 3 odst. 1 a § 31 zákona č. 6/2002 Sb. o soudech a soudcích; JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Leges, 2021. s. 209-214

¹⁹¹ § 60 zákona o soudech a soudcích

¹⁹² § 35 zákona o soudech a soudcích

¹⁹³ § 31 odst. 2 písm. a) zákona o soudech a soudcích

¹⁹⁴ § 60 zákona o soudech a soudcích

5.2.3 Vzájemné porovnání správního orgánu a soudu

Věcná, funkční a místní příslušnost v obou řízeních se určuje téměř shodným způsobem. Rozdíl je v konkrétní osobě, která za daný orgán jedná a v jejích odborných znalostech. Za správní orgán koná přestupkové řízení oprávněná úřední osoba. Minimálním požadavkem pro výkon této funkce je prokázání odborné způsobilosti zkouškou složenou u Ministerstva vnitra, jejímž obsahem jsou znalosti organizace a činnosti veřejné správy a právní předpisy v oblasti odpovědnosti za přestupek. Trestní řízení je v rukou soudce případně senátu složeného z jeho předsedy a dvou přísedících. Pro výkon funkce soudce je nezbytné úspěšně dokončené vysokoškolské vzdělání v magisterském studijním programu v oboru právo, vykonání nebytné praxe a s úspěšné složení odborných justičních zkoušek. Naopak pro funkci přísedícího zákon nestanoví žádnou minimální odbornou způsobilost. Váha hlasů soudců i přísedících je při hlasování shodná, což znamená, že dva přísedící bez odborné způsobilosti svými hlasy mohou přehlasovat rozhodnutí soudce.¹⁹⁵ Z výše uvedeného ovšem vyplývá, že pokud v trestním řízení rozhoduje o náhradě nemajetkové újmy senát, kompetence přísedících k posuzování nároku jsou téměř nulové.

Jedním z hlavních argumentů důvodové zprávy pro nemožnost rozhodování o náhradě nemajetkové újmy v přestupkovém řízení je nekvalifikovanost správních orgánů k jejímu posouzení s ohledem na složitost skutkových a právních otázek a nedostatečné personální obsazení správních orgánů.¹⁹⁶ K vyřešení těchto problémů podle důvodové zprávy¹⁹⁷ došlo již novelou ZoOdpPřŘ provedenou zákonem č. 417/2021 Sb., která nabyla účinnosti 1. 2. 2022. Důvodová zpráva uvádí, že zmírněním kvalifikačních požadavků na oprávněné úřední osoby se dosáhne stanoveného cíle, kterém je: „*zvýšení kvalifikace oprávněných úředních osob v řízení o přestupku bez toho, aby byl ohrožen výkon přestupkové agendy nedostatkem úředních osob, které by splňovaly zákonem stanovené předpoklady*“.¹⁹⁸ Jak jsem již uvedla výše, nemyslím si že by zmírněním požadavků na oprávněné úřední osoby došlo ke zvýšení jejich kvalifikace, nicméně se tím alespoň vyřešil problém jejich nedostatku.

Podle mého názoru je kladen až přílišný důraz na potřebu kvalifikace správních orgánů pro kompetenci k rozhodování o nemajetkové újmě, přitom v mnohem menším měřítku je diskutována nekvalifikovanost přísedících. Navíc správní orgány rozhodují nanejvýš

¹⁹⁵ § 127 TR; JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. Komentář. 9. vydání. Praha: Leges, 2022 s. 868

¹⁹⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 250/2016 Sb., zvláštní část, str. 186-188

¹⁹⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 417/2021 Sb.

¹⁹⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 417/2021 Sb., obecná část, str. 8-9; Důvodová zpráva k zákonu č. 417/2021 Sb., zvláštní část, str. 29

o přestupcích, kdežto přisedící jsou součástí trestního řízení a rozhodují o trestných činech, jejichž povaha je daleko závažnější.

6 Závěrečné úvahy nad možnostmi právní úpravy náhrady nemajetkové újmy v přestupkovém řízení

6.1 Proč je vhodné zahrnout náhradu nemajetkové újmy do přestupkového řízení

Zákonodárce se při tvorbě právní úpravy přestupkového řízení do značné míry inspiroval úpravou trestního řízení podle TŘ. Shodně je již například upraven institut souhlasu osoby přímo postižené spácháním přestupku k zahájení řízení nebo pokračování v něm podle § 71 ZoOdpPřŘ, který je inspirován § 163 a § 163a TŘ, dále pak například zákaz reformace in peius podle § 98 odst. 2 ZoOdpPřŘ, který je inspirován § 264 odst. 2 TŘ a zásada beneficium cohaesionis podle § 98 odst. 3 inspirovaná § 261 TŘ. V případech, kdy některý institut není v ZoOdpPřŘ upraven komplexně a zároveň nelze subsidiárně použít ani správní řád, je výklad dovozován rovněž prostřednictvím trestního řádu a jeho výkladu.

Právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích bylo zakotveno již v § 13 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. Komplexní úprava náhrady nemajetkové újmy včetně způsobu a výše náhrady a zvláštních skutkových podstat byla poté přijata novým občanským zákoníkem s účinností od 1. 1. 2014.¹⁹⁹ Možnost uplatnění náhrady nemajetkové újmy již v rámci trestního řízení byla zakotvena novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 181/2011 Sb., do té doby bylo možné uplatnit nárok na náhradu nemajetkové újmy pouze prostřednictvím civilního řízení.

Vzhledem k neustálému vývoji právní úpravy mám za to, že by bylo vhodné umožnit poškozeným uplatnění náhrady nemajetkové újmy taktéž v rámci přestupkového řízení. Jak Mates uvádí: „*Může ovšem být jen otázkou času, než soudy, s odkazem na práva poškozeného v trestním řízení, přiznají oprávnění uplatnit nemateriální újmu i v řízení o přestupcích.*“²⁰⁰ Dle mého názoru již nastal čas pro možnost uplatnění náhrady nemajetkové újmy v přestupkovém řízení s odkazem na inspiraci v § 43 odst. 3 TŘ.

¹⁹⁹ OZ

²⁰⁰ MATES. Pavel. K některým procesním ustanovením zákona o odpovědnosti za přestupky. *Právní rozhledy* [online databáze], 2017, č. 3 [cit. 20. října 2022]. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](http://databaze.beck-online.cz).

6.2 Argumenty proti právnímu zakotvení náhrady nemajetkové újmy

Stěžejním argumentem proti možnosti rozhodování o nemajetkové újmě v přestupkovém řízení, jež uvádí i důvodová zpráva²⁰¹, je nedostatečná kvalifikace správního orgánu k jejímu posuzování a nedostatek oprávněných úředních osob.²⁰² Jak již bylo uvedeno výše, tento problém byl z velké části vyřešen novelou ZoOdpPř provedenou zákonem č. 417/2021 Sb. Důvodová zpráva k tomuto zákonu uvádí, že řešením je právě snížení požadavků na kvalifikaci oprávněných úředních osob.²⁰³

Dále je poukazováno na možnost neúměrného prodlužování přestupkového řízení v případě zakotvení možnosti uplatnění nároku na náhradu nemajetkové újmy. Nicméně dosavadní judikatura již konstatovala, že rozhodování o nároku na náhradu majetkové škody a nároku na vydání bezdůvodného obohacení nesmí bránit vydání rozhodnutí o vině a trestu ze spáchání přestupku. V případě, že by rozhodování o uplatněném nároku bránilo primárnímu účelu řízení, je správní orgán oprávněn poškozeného s jeho nárokem odkázat na řízení ve věcech občanskoprávních podle § 89 odst. 2 ZoOdpPřŘ. V případech, kdy by bylo možné nemajetkovou újmu bez problému zjistit, například pokud by šlo o urážku na cti, nevidím problém ji již v rámci přestupkového řízení nahradit morálním zadostiučiněním, což by účelu řízení vůbec nebránilo a ani by ho neúměrně neprodlužovalo.

6.3 Návrhy de lege ferenda

Na závěr bych chtěla představit čtyři návrhy budoucí podoby ustanovení ZoOdpPřŘ týkajících se náhrady nemajetkové újmy. Prvním návrhem na změnu je možnost fyzické účasti na řízení o přestupku i u osob, kterým byla spácháním přestupku způsobena nemajetková újma. Účastenství osob nezatěžuje správní orgány z hlediska jejich odborné způsobilosti, ani nepřiměřeně neprodlužuje přestupkové řízení. Naopak pro poškozeného by se jednalo o zásadní krok, který by mu zajistil daleko lepší postavení při uplatnění jeho nároku v následujícím občanskoprávním řízení před soudem. Poškozený by měl jednak podklady pro prokázání vzniku jeho nároku, čímž by jednoduše splnil břemeno důkazní a jednak by věděl jakým způsobem dopadlo přestupkové řízení před správním orgánem, zda byl pachatel přestupku uznán vinným a jaký trest mu byl uložen.

²⁰¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 417/2021 Sb.

²⁰² Důvodová zpráva k zákonu č. 417/2021 Sb., obecná část, str. 8-9; Důvodová zpráva k zákonu č. 417/2021 Sb., zvláštní část, str. 29

²⁰³ Důvodová zpráva k zákonu č. 417/2021 Sb., obecná část, str. 8-9; Důvodová zpráva k zákonu č. 417/2021 Sb., zvláštní část, str. 29

Druhou možností je zvýšení kvalifikace oprávněných osob k rozhodování o náhradě nemajetkové újmy. Pro zvýšení jejich kvalifikace by stačilo zahrnutí jednotlivých nároků na náhradu nemajetkové újmy a způsobu rozhodování o něm do odborné zkoušky, kterou oprávněné úřední osoby musejí vykonat před nástupem do jejich funkce, v případě že nemají vysokoškolské vzdělání v magisterském studijním programu v oblasti práva.

Třetí variantou je možnost rozhodování správního orgánu o náhradě nemajetkové újmy alespoň prostřednictvím morální satisfakce. Rozhodování o morální satisfakci je pro správní orgán daleko jednodušší než vyčíslení nemajetkové újmy v případě poskytování náhrady v penězích. Zároveň u většího množství přestupků postačí náhrada nemajetkové újmy právě prostřednictvím morální satisfakce. Nemajetková újma se totiž nejčastěji vyskytuje u přestupků proti občanskému soužití podle § 7 ZoPř, jedná se zejména o způsobení urážky na cti nebo narušení občanského soužití.

Čtvrtým návrhem je rozhodování o nároku na náhradu nemajetkové újmy alespoň částečně. Správní orgán by v rámci přestupkového řízení rozhodl o základu nároku, tzn. z jakého důvodu nárok vznikl a jaký je základ jeho výše. Se zbytkem nároku by byl poškozený odkázán na řízení ve věcech občanskoprávních. Například u nároku na náhradu nemajetkové újmy na zdraví, by správní orgán určil, že nárok vznikl a určil by jeho základní výši s pomocí Metodiky NS. Celková výše by byla poté vyčíslena s ohledem na délku rekonvalescence poškozeného a případných trvalých následků na jeho zdraví v občanskoprávním řízení.

Závěr

Cílem diplomové práce bylo zjistit, proč současná právní úprava neumožňuje náhradu nemajetkové újmy v přestupkovém řízení a jak moc se její určení v přestupkovém řízení liší od trestního řízení. Pro naplnění cílů diplomové práce jsem si stanovila tuto hypotézu: *zákon nezahrnuje mezi poškozené, osoby, kterým byla způsobena spácháním přestupku nemajetková újma*. Pro nalezení odpovědi na tuto otázku jsem si stanovila 5 výzkumných otázek.

V rámci první z nich jsem se zaměřila na vyřazení osoby poškozeného, kterému byla způsobena nemajetková újma z okruhu účastníků přestupkového řízení. S účinností ZoOdpPřŘ došlo k vyřazení poškozeného, kterému byla způsobena spácháním přestupku nemajetková újma z okruh účastníků přestupkového řízení a zároveň mezi účastníky byla nově zahrnuta osoba, na jejíž úkor se pachatel bezdůvodně obohatil. Tato osoba se nestala jen účastníkem řízení, ale zároveň může uplatnit svůj nárok na vydání bezdůvodného obohacení a správní orgán je kompetentní k rozhodování o něm. O nároku na náhradu nemajetkové újmy správní orgán nerozhoduje.

Druhá výzkumná otázka se zabývala odlišností a složitostí zjišťování a rozhodování o nároku na náhradu nemajetkové újmy oproti nároku na vydání bezdůvodného obohacení. Hlavním rozdílem mezi vznikem nároku na náhradu nemajetkové újmy a nároku na vydání bezdůvodného obohacení je protiprávní jednání pachatele a jeho zavinění. Pro vznik nároku na náhradu nemajetkové újmy je § 2910 OZ kromě dalších předpokladů vyžadováno protiprávní a zaviněné jednání pachatele. Bezdůvodné obohacení oproti tomu vzniká bez ohledu na protiprávnost jednání a subjektivní vztah pachatele k následku jeho jednání. Protiprávnost a zaviněnost jednání je rovněž vyžadována při způsobení majetkové škody. Podobnost vzniku nároku na náhradu lze tedy spíše spatřit u majetkové škody a nemajetkové újmy než u majetkové škody a bezdůvodného obohacení. Způsob a postup náhrady obou nároku poškozeného je totožný. Peněžitá náhrada je v obou případech až sekundární možností. Nemajetková újma se nejprve nahrazuje jiným způsobem, který ji dostatečně odčiní. U bezdůvodného obohacení je primárním způsobem náhrady jeho vydání poškozenému. K peněžitě náhradě se přistupuje až v případě, že prostřednictvím primární náhrady není možné dosáhnout plného uspokojení poškozeného. Nelze tedy jednoznačně uzavřít, zda je určování náhrady komplikovanější u nemajetkové újmy nebo u bezdůvodného obohacení.

Třetí výzkumná otázka mířila na možnost použití Metodiky NS při určování výše peněžitého zadostiučinění v přestupkovém řízení. Vzhledem k tomu, že Metodika NS nemá

závazný, ale pouze doporučující charakter, je možné ji použít také při určování náhrady nemajetkové újmy na zdraví způsobené spácháním přestupku.

Čtvrtá otázka se zabývala možností rozhodování správního orgánu o náhradě nemajetkové újmy alespoň částečně. Rozhodování správních orgánů o části nároku by umožnilo poškozenému jednodušší uplatnění jeho nároku. Snadnější uplatnění nároku poškozeného je právě značnou výhodou adhezního řízení. Zároveň projednáním nároku poškozeného a jeho částečným přiznáním, by přestupkové řízení nebylo protahováno na úkor jeho základního účelu a správní orgán by zároveň nebyl zatížen jeho podrobným zkoumáním.

Pátá otázka se zabývá možnou změnou právní úpravy náhrady nemajetkové újmy v rámci přestupkového řízení do budoucna. V odpovědi na tuto otázku jsem navrhla několik změn, kterými by bylo vhodné začít při změně právní úpravy, aby postupně došlo k právnímu zakotvení její plné náhrady. Souhlasím s názorem Matese,²⁰⁴ že je jen otázkou času, kdy zákon umožní v rámci přestupkového řízení uplatnění a rozhodování o nároku na náhradu nemajetkové újmy s poukazem na shodný institut fungující již několik let v adhezním řízení v rámci trestního řízení.

²⁰⁴ MATES. Pavel. K některým procesním ustanovením zákona o odpovědnosti za přestupky. *Právní rozhledy* [online databáze], 2017, č. 3 [cit. 20. října 2022]. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](https://www.beck-online.cz)

Seznam použitých zdrojů

Komentáře:

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. Komentář.* 9. vydání. Praha: Leges, 2022, 1424 s.

JEMELKA, Luboš, VETEŠNÍK, Pavel. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, Zákon o některých přestupcích. Komentář.* 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2020. 1050 s.

MELZER, Filip a kol. *Občanský zákoník – velký komentář.: Svazek IX. § 2894–3081.* Komentář. Praha: Leges, 2018, 1728 s.

PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník, 2. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2023, 3352 s.

SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. Komentář.* 3. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023, 1840 s.

ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník. Komentář.* 10. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006 1491 s.

Monografie:

FRUMAROVÁ, Kateřina a kol. *Správní právo procesní.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, 538 s.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní.* 6. vydání. Praha: Leges, 2021, 941 s.

MARTÓN, Michal, GONSIOROVÁ, Barbora. *Průvodce novým přestupkovým zákonem pro správní praxi.* Praha: Leges, 2017, 272 s.

PAVELEK, Ondřej. *Náhrada nemajetkové újmy na zdraví a při usmrcení.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, 134 s.

PRÁŠKOVÁ, Helena. *Přestupkové právo.* 2. vydání. Praha: Leges, 2022, 574 s.

ŽDÁREK, Roman a kol. *Metodika odškodňování imateriálních újem na zdraví.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, 164 s.

Právní předpisy a související dokumenty:

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 181/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) a některé další zákony, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění zákona č. 65/2017 Sb.

Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů

Důvodová zpráva k zákonu č. 250/2016 Sb.

Důvodová zpráva k zákonu č. 417/2021 Sb.

Zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 95/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů.

Judikatura:

Nejvyšší soud

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2006, sp. zn. 25 Cdo 2326/2000

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. srpna 2007, sp. zn. 2 As 73/2006

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. října 2007, sp. zn. 2 As 46/2006

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 12. 2012, sp. zn. 28 Cdo 1036/2012

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 3. 2014, sp. zn. 29 Cdo 3281/2012

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 10. 2014, sp. zn. 21 Cdo 1877/2013

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 9. 2015, sp. zn. 30 Cdo 1747/2014

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2015, sp. zn. 31 Cdo 2307/2013

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 3. 2017, sp. zn. 23 Cdo 4142/2016

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 9. 2017, sp. zn. 8 Tdo 190/2017

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 6. 2018, sp. zn. 10 As 210/2016

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 7. 2020, sp. zn. 25 Cdo 167/2019

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 10. 2021, sp. zn. 28 Cdo 2527/2021

Ústavní soud

Nález Ústavního soudu ze dne 6. 3. 2012, sp. zn. 1586/09

Nález Ústavního soudu ze dne 18. 12. 2018, sp. zn. II. ÚS 1685/17

Nález Ústavního soudu ze dne 8. 3. 2023, sp. zn. I. ÚS 1010/22

Vrchní soud v Praze

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 19. 5. 2022, sp. zn. 1 Tmo 3/2022

Elektronické a ostatní zdroje:

FRUMAROVÁ, Kateřina. Osoba přímo postižená spácháním přestupku – subjekt, nikoli však účastník přestupkového řízení. *Právní rozhledy* [online databáze], 2018, č. 8 [cit. 8. listopadu 2022]. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](https://www.beck-online.cz).

MADLEŇÁKOVÁ, Lucia, MIČKALOVÁ, Lenka. Tvrzený účastník – poškozený v řízení o přestupku. *Správní právo* [online databáze], 2016, roč. 49, č. 7 [cit. 11. listopadu 2023] s. 458–471. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/madlenakova-pdf.aspx>

MATES. Pavel, Dokazování v řízení o přestupcích. *Trestněprávní revue* [online databáze], 2020, č. 3, s. 135 [cit. 5. února 2024]. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](https://www.beck-online.cz).

MATES. Pavel. K některým procesním ustanovením zákona o odpovědnosti za přestupky. *Právní rozhledy* [online databáze], 2017, č. 3, s. 77 [cit. 20. října 2022]. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](https://www.beck-online.cz).

MATES. Pavel. Nad procesní úpravou správního trestání. *Trestněprávní revue* [online databáze], 2019, č. 10, s. 207 [cit. 7. března 2024]. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](https://www.beck-online.cz).

Ministerstvo vnitra České republiky. *Adhézní řízení (§89)* In: Průvodce zákonem č. 250/2016 Sb. o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. 3. doplněná verze [online]. Odbor legislativy a koordinace předpisů, 2022. s. 100-104. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/zakon-o-odpovednosti-za-prestupky-a-rizeni-o-nich-ucinnny-od-1-7-2017.aspx>

Ministerstvo vnitra České republiky. *Metodická pomůcka k zákonu č. 204/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 269/1994 Sb., o rejstříku trestů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony* [online]. Odbor legislativy a koordinace předpisů, 2016. 41 s. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/metodicka-pomucka-k-zakonu-c-204-2015-sb-kterym-se-meni-zakon-c-200-1990-sb-o-prestupcich-ve-zneni-pozdejsich-predpisu-zakon-c-269-1994-sb-o-rejstriku-trestu-ve-zneni-pozdejsich-predpisu-a-nektere-dalsi-zakony.aspx>

Ministerstvo vnitra České republiky. *Závěr č. 147 zasedání poradního sboru ministerstva vnitra ke správnímu řádu ze dne 4. 3. 2016*. In: Závěry poradního sboru ministerstva vnitra ke správnímu řádu a správnímu trestání z let 2005 až 2021 [online]. Praha: Odbor legislativy a koordinace předpisů, 2022. 490 s. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/zavery-poradniho-sboru-ministra-vnitra-ke-spravnimu-radu-a-spravnimu-trestani-z-let-2005-az-2021.aspx>

Národní rada osob se zdravotním postižením ČR. *Mezinárodní kvalifikace funkčních schopností, disabilita a zdraví*. 2001 Dostupné z: https://www.uzis.cz/sites/default/files/knihovna/mkf_cz.pdf

- PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník*, 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023. Dostupné z: databáze beck-online.cz.
- PRÁŠKOVÁ, Helena. Beneficium cohaesionis v řízení o přestupcích. *Správní právo* [online], 2018, č. 7, s. 401-413 [cit. 9. února 2024]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/sp-7-18-praskova-pdf.aspx>
- PRÁŠKOVÁ, Helena. *Postavení osoby, které byla přestupkem způsobena nemajetková újma*. *Správní právo* [online], 2016, č. 4., s. 227-240 [cit. 8. listopadu 2022]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/postaveni-osoby-ktere-byla-prestupkem-zpusobena-nemajetkova-ujma.aspx>
- PRÁŠKOVÁ, Helena. Princip ne bis in idem v řízení o správních deliktech. *Trestněprávní revue* [online databáze], 2012 č. 3, s. 53-61 [cit. 7. března 2024]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.
- Světová zdravotnická organizace WHO. *Mezinárodní kvalifikace funkčních schopností, disability a zdraví* [online]. Praha: Národní rada osob se zdravotním postižením, 2001. 280 s. Dostupné z: https://www.uzis.cz/sites/default/files/knihovna/mkf_cz.pdf
- Šetření Veřejného ochránce práv – závěrečné stanovisko ze dne 6. 12. 2007, sp. zn. 1964/2007/VOP/JŠM
- VETEŠNÍK, Pavel. Poškozený jako účastník v řízení přestupku. *Acta Iuridica Olomoucensia*. [online databáze], 2014 [cit. 8. listopadu 2022]. Dostupné z: databáze app.codexis.cz
- VOJTEK, Petr, PÚRY, František. Aktuální otázky náhrady nemajetkové újmy. *Soudní rozhledy*, [online databáze] 2017, č. 11-12, [cit. 8. listopadu 2022]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

Shrnutí

Tato diplomová práce se věnuje možnosti uplatňování náhrady nemajetkové újmy v přestupkovém řízení. Porovnává přístup k uplatnění náhrady nemajetkové újmy v přestupkovém a trestním řízení. Cílem práce je zjistit, proč byla osoba, které byla způsobena spácháním přestupku nemajetková újmy vyřazena z okruhu účastníků přestupkového řízení. Dalším cílem je zjištění, zda je načase přijmout právní úpravu umožňující náhradu nemajetkové újmy přestupkovém řízení a inspirovat se tak právní úpravou obsaženou v trestním řádě. Závěrem práce je, že vzhledem k vyvíjející se právní úpravě by bylo vhodné postupně umožnit rozhodování o náhradě nemajetkové újmy také v přestupkovém řízení s odkazem na již fungující rozhodování o náhradě nemajetkové újmy v trestním řízení.

Abstract

This thesis deals with the possibility of claiming compensation for non-pecuniary damage in misdemeanour proceedings. It compares the approach to claiming compensation for non-pecuniary damage in misdemeanour and criminal proceedings. The aim of the thesis is to find out why a person who has been caused non-pecuniary damage by the commission of an offence has been excluded from the circle of parties to the offence proceedings and whether it is time to adopt legislation allowing for compensation for nonpecuniary damage in offence proceedings, taking inspiration from the legislation contained in the Criminal Procedure Code. The conclusion of this paper is that, in view of the evolving legislation, it would be appropriate to gradually allow for the decision on compensation for nonpecuniary damage also in misdemeanour proceedings, with reference to the already functioning decision on compensation for non-pecuniary damage in criminal proceedings.

Seznam klíčových slov

Náhrada nemajetkové újmy, přestupkové řízení, trestní řízení, adhézní řízení, osoba, které byla spácháním přestupku způsobena nemajetková újma

Keywords

Compensation for non-pecuniary damage, misdemeanor proceedings, criminal proceedings, adhesive control, the person who has suffered non-pecuniary damage as a result of the offence